

גליון
באר
הפרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

וירא

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וזן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימייל:
Mail@BeerHaparsba.com

מדי שבוע בעמוד בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaporsha.com

אדיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגליה

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

קנדיה

Manantiales de la Torà
info@manantialesdelatorà.com

צרפת

Au Puits de La Paracha
info@au.puits.de.la.paracha.com

איטליה

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסיה

Колодец Торы
info@kolodetztoray.com

מכון **ארה"ב:**
Mekhon Beer Emunah
1660 45th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישורים 4/2
עיר"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

י"ל ע"י מכון באר אמונה
© 2023 כל הזכויות שמורות להמכון

העזקה או הדפסה של הגליון בכל פרמטט שהוא כדי
להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון
באר האמונה היע נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת וירא

ב	והאלוקים ניסה - עשרה נסיונות עד עצם היום הזה
ט	עודנו עומד לפני ה' - כחה הגדול והאדיר של תפילה
יג	להודיע חיבתו - חיבה יתירה למי שמתנסה בנסיונות
יט	לעשות צדקה - להיות טוב ומיטיב לבריות
כו	ויטע אשל - סגולת הכנסת אורחים לכל העניינים ובפרט לזש"ק

סדר ועימוד:

א.ש. אשדוד:

shwrtz@bezeqint.net

פרשת וירא

וכגון עקידת יצחק, גם בהם לא היה עיקר הנסיון האם ישמע לקול ה', אלא האם יקבל את דברי השי"ת באמונה]. כי בכל אלו היה נראה לו כשינוי רצון אצל השי"ת, שמתחילה נאמר לו 'לך לך מארצך וגו', ואברכך ואגדלה שמך והיה ברכה', ואך הגיע שמה מצא שיש 'רעב בארץ' והוכרח לעזוב אותה. כיו"ב, כאשר 'וירד אברם מצרימה' מיד 'ותקח האשה בית פרעה'... כיו"ב, היה מקום לתמוה על כך שבתחילה נאמר לו 'כי ביצחק יקרא לך זרע' ולבסוף נאמר לו 'והעלהו שם לעולה'. אך הוא התחזק בלבו באמונה פשוטה כבוראו שלא להרהר אחר מידותיו כלל, ומשם נתעלה לרום מדרגותיו. ואכן במידה זו נשתבחו

והאלוקים ניסה - עשרה נסיונות עד עצם היום הזה

בפרשתן (כב א), 'והאלוקים ניסה את אברהם' וגו', הנה איתא (אבות ה ג) 'עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו ועמד בכולן'. נוראות אמר הרה"ק הרמ"מ מוויטעפסק זי"ע (פרי הארץ בפרשת ד"ה כלל המלחא) כי עיקר 'עשרה נסיונות' היו לנסותו בענין האמונה [התבונן וראה, כי בחלק מהנסיונות לא היתה לפניו 'בחירה' ולא ברירה בין שתי ברירות - האם לשמוע לקול ה' או לא, וכגון בשעה ש'ויהי רעב בארץ', וכי היה בידו לעשות איזה פעולה כנגד הרעב, וכל הנסיון היה רק כיצד 'יקבל' את גזירת הבורא והנהגת עולם, ואף באותם הנסיונות שנתנסה 'למעשה',

א. הוסיף הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (תרע"א), שאילו אברהם אבינו לא היה מקבל את הנהגת הבורא באהבה ובשמחה [אלא היה הולך לשחוט את יצחק בנו כמי שכפאו...], אזי לא היה ביכולתו לקבל את הנבואה שאמר לו המלאך 'אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה', שהרי אמרו חז"ל (שבת ל): 'אין הנבואה שורה אלא מתוך שמחה', וממילא היה שוחט את יצחק [שלא בציווי ה' יתברך], ולא היה ממנו המשך הדורות - כלל בני ישראל... נמצא שכל זכות קיומנו ומציאות חיינו בעולם בא רק בזכות שמחה של מצוה.

הגה"ח רבי זלמן בריזל זצ"ל חלה בצעירותו במחלת השחפת והיא מחלה מסוכנת עד מאד שאין לרופאים דרך לרפאותה, וגם מדבקת היא עד מאד, על כן שכב רבי זלמן במיטתו כאבן שאין לה הופכין, חלוש ומעונה מבלי שאיש יבקר אותו ויעזור

האבות הקדושים, וכדאיתא בגמ' (סנהדרין קיא.) 'אמר לו הקב"ה (למשה), חבל על ראבדין ולא משתכחין, הרי כמה פעמים נגליתי על אברהם יצחק ויעקב בא-ל-ש-ד-י, ולא הרהרו על מדותי'.
 ומעשה אבות סימן לבנים^ג להלך בדרכי אבות ולהחזיק ב'עמוד האמונה', מבלי להרהר אחר מידותיו של הקב"ה כלל וכלל^ד. ואף אם אין בידינו להבין דרכי המקום ב"ה, מ"מ נאמין ש'הצור

לו, ומצבו מסוכן מאד... באחד הימים נענה הגה"ח רבי ישראל גראסמאן זצ"ל שהיה מבני החבורה בקארלין, היתכן כזאת, אחד מבני החבורה שוכב כך ואיש אינו מתייחס, עלינו לראות מה נעשה עמו ומה מצבו. רבי ישראל אזר עוז ועלה אל רבי זלמן, נכנס הביתה, ומפני הזהירות עמד במרחק מה, ואכן מצא את רבי זלמן חלוש וכחוש, ואך בקושי היה ביכולתו לדבר.

כשהבחין בו רבי זלמן רמז לו באצבעו שיתקרב אליו, כי רוצה להגיד לו דבר מה. חכך רבי ישראל, מצד אחד הרי מדובר במחלה מדבקת ומסוכנת כיצד אתקרב אליו יותר, אך מאידך החולה עצמו מבקש... מי יודע איזו צוואה הוא רוצה להפקיד בידו... כנראה שהדבר נחוץ עד מאד, על כן ניגש אליו רבי ישראל, בקושי הצליח ר"ז לדבר, אבל לחש באזניו, רבי ישראל... נאר מיט א שמחה (רק עם שמחה)... כאומר אכן הנני שוכב כאבן שאין לה הופכין... אין לי תקנה..., איש לא יכול לעזור לי במאומה, אבל עדיין, רק בשמחה... (למעשה, בעזרתו יתב"ש הבריא ר"ז, והאריך ימים עד קרוב למאה שנים). והרבה יש ללמוד ממעשה זה, עד כמה ניתן להיות בשמחה גם כשעומדים בשערי מוות...

ג. וכזאת ייאמר לדידן בני דור האחרון, אשר לדאבון כל לב, רבים מאחינו בני ישראל מתנסים ב'עשרה נסיונות', במכאובי הגוף והנפש וצעקתם עולה עד לשמים, יש מי שמדוכא בקושי הפרנסה, ובלחץ זה הדחק מרוב החובות המשתרגים ובאים על צווארו, ויש אשר מדוכה במכאובי הגוף ומשווע לבריות גופא ונהורא מעליא, פלוני כבר כלו בדמעות עיניו בתוחלת ממושכה לבשורת הבנים, ורעהו מצפה בקוצר הרוח אימתי יזכו 'שיירת' בניו ובנותיו שבגרו זה עידן ועידינים, למצוא את זיווגם ההגון, רבים אשר ליבם דווה עליהם בצער גידול בנים, ובשברון לב מייחלים לרוות נחת דקדושה מכל יוצ"ח שילכו בדרך ה', ועל כולנה הצער האיום ונורא בשיכול הבנים אשר הינו ממש כ'עקדת יצחק'. הצד השווה שבכולם, שהם שקועים בייסוריהם ודעתם קצרה לדעת מה ה' אלוקינו שואל מהם, צא תאמר להם, כי אכן, עיקר רצונו של הקב"ה בהעמידו נסיונות קשים ומרים אלו שיקבל כל אחד באשר הוא את כל הקורות אותו באמונת איתן, ולקיים 'בטל רצונך מפני רצוני'. ולא לחינם נכתב בתורה הק' כל פרשת הנסיונות, אלא ללמד לכל הדורות הבאים, כי כשם

שאברהם אבינו ע"ה נתנסה על חוזק אמונתו (כדברי הפרי הארץ' הנ"ל), כך הקב"ה מנסה את בני ישראל לדעת אשר בלבבם אם יחזיקו בחבל האמונה הטהורה אשר היא יסוד כל התורה והמצוה, גם בשעות קשות ובמצב של הסתר פנים. על כן חזקו ואמצו ועמדו היטב ב'מבחן' החיים, לטוב לכם כל הימים.

כיוצא בדבר ביאר הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע (מכתבי קודש עמ' קמט) במאמר הכתוב (דברים ו ה) 'ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך', שפירושו חז"ל (ברכות נד.) 'ובכל נפשך - אפילו הוא נוטל את נפשך, ובכל מאורך - בכל מדה ומדה שהוא מודד לך הוי מודה לו', ולכאורה צריך ביאור, אחר שכבר הורה לנו לאהוב את הבורא בכל נפשך ב'מסירות נפש', מה שייך לשוב ולומר 'בכל מאודך' בכל מידה ומידה שהוא מודד לך, וכי חידוש יש בזה יותר מכל 'מסירות נפש' שכבר ציווה עליה 'בכל נפשך', אלא, אכן מנה הכתוב ג' דרגות זו למעלה מזו, כי פעמים שקבלת הדין באהבה מתוך הודאה על כל מדה ומדה שהוא מודד לך קשה יותר מ'אפילו נוטל את נפשך'...

ומעתה ידע כל מי שעובר עליו תקופה קשה והקב"ה מייסר אותו ל"ע - אם יעמוד בנסיון ויקבל את הדין באהבה, הרי הוא במדרגה גדולה יותר מכל אותם שמסרו נפשם על קדושת ה' הגדול והנורא...

והנה ה'מחצית השקל' (תקצא ז) מקשה על מה שאנו מבקשים (בכל יום אחר אמירת פרשת ה'עקידה', וכן בתפילת מוסף דר"ה) 'כמו שכבש אברהם אבינו את רחמיו לעשות רצונך בלבב שלם כן יכבשו רחמיך את כעסך מעלינו', והרי שאנו מבקשים בזכות אברהם אבינו שעקד את יצחק בנו, ולכאורה צ"ב, מדוע אין מתייחס עיקר העמידה בנסיון העקידה ליצחק אבינו, שהיה באותה שעה בחור בן ל"ז שנים, וידע היטב את אשר לפניו ועכ"ז פשט צווארו לשחיטה בלא להתנגד, ולכאורה מעלת יצחק שהסכים להישחט עדיפה יותר ממעלת אברהם. ומבאר על פי מה שכתב בספר 'נזר הקודש' לבאר בדברי המדרש שנסיון העקידה היה הנסיון הקשה ביותר, וכמו שאמרו (תנחומא כב) 'כך אמר הקב"ה לאברהם, נסיתיך בעשרה נסיונות ועמדת בהן, עכשיו עמוד לי בנסיון זה כדי שלא יאמרו ראשונים לא היה בהם ממש', ולכאורה מהי הרבותא ב'עקידה', והלא אברהם אבינו כבר נכנס ברצונו לתוך כבשן האש באור כשדים, וקיבל על עצמו להישרף על קידוש השם. אלא מבאר באופן נורא, כי אכן יותר נקל הוא לאדם להיכנס לתוך כבשן האש - להצטער הרבה בשעה אחת ותו לא, מאשר לשחוט את בנו, שיהיה לו מכך צער תמידי בכל עת ובכל שעה, על העדר הבן-יקיר. ועפ"ז מיישב ה'מחצית השקל' מדוע עיקר העמידה בנסיון העקידה מתייחס לאברהם ולא ליצחק, כי יצחק הסכים למות, כלומר, פעם אחת ותו לא, ואילו אברהם קיבל על עצמו את כל הצער שיהיה לו לאורך ימים ושנים.

וכיו"ב יאמר לדורנו המתנסה בנסיונות היצר, אכן אור כשדים - לקפוץ פעם אחת לאש לכבוש את יצרו חשוב עד מאד, אבל לאין ערוך מזה חשובים אותם המתנסים כאשר יצרו אינו נותן להם מנוח, ובכל עת מצוא - יומם ולילה מושך אותם אל עבר הנפילה, והם עומדים כנגדו ככל יכלתם ויותר מכך, יכירו וידעו שחשיבותם היא לאין ערוך.

ג. סיפר הגרא"י הכהן קוק שליט"א ראש ישיבת 'מאור התלמוד' בעיר רחובות, לפני שנים רבות ישבנו שבעה על אחינו זצ"ל, רעייתו הרבנית ושנים מילדיהם הרכים ע"ה שנספו בתאונת דרכים מחרידה, באותה שעה הגיע הגרא"מ שך זצ"ל לנחמנו, ואלו היו דבריו, נישט מהרהר זיין אחר מידותיו של הקב"ה איז נישט קיין פרומקייט, ס'איז א קלוגשאפט - לא להרהר אחר מדותיו של הקב"ה אין זו צדקות אלא חכמה ופקחות, כי סוף דבר רואים תמיד שהכל נעשה לטובת האדם. והוכיח, ממה שאירע בשנות ה'מלחמה', שבתחילה כבשה מדינת רוס' את ארץ ליטא וחלק ממדינת פולין, ולאחר הכיבוש הם הגלו רבים מאחינו בני ישראל לסיביר. באותה שעה היה 'ברור' לכל, שאלו שנשארם הם ה'מאושרים' שנשארו בחיים, ואילו ה'גולים' סופם שיבואו לידי מיתה ל"ע, והכל התאבלו עליהם כאילו הרגו אותם, אבל, כשנגמרה המלחמה התברר, כי דייקא מאלה שהוגלו לסיביר נשארו הרבה בחיים, ואילו היהודים שנשארו במקומם נהרגו ל"ע ע"י הדייטש'ן (הגרמנים) ימ"ש מיד כשכבשו אותם חבלי ארץ. והרי להדיא, שאין ביד בן אנוש להעריך בראייתו הקצרה ובשכלו המוגבל מהו טוב עבורו.

ד. מסופר על הגה"ח ר' ניסן שטיצבערג זי"ע (מחסידי הרה"ק היסוד העבודה' זי"ע), שאחת מבנותיו נישאה בשעטומ"צ עם חתן ירא שמים מרבים, והנה באמצע 'שבעת ימי המשתה' - תאניה ואניה, אסון נורא מצאם והחתן נסתלק לבית עולמו, ואם לא די בכך, עוד נתברר שה'כלה' תהיה מעתה 'עגונה' עוד שמונה שנים, כי אחיו היחיד של ה'חתן' היה אך ורק ילד כבן חמש שנים, והרי 'קטן' אינו יכול לקיים מצוות 'חליצה' עדי הגיעו להיות 'בן י"ג למצוות', אז תוכל לחלוץ נעלו להשתחרר מכבלי עגינותה ולהינשא לאיש אחר. בצערו כי רב נכנס ר' ניסן אל היסוד העבודה' לשמוע מהרבי 'מה זה ועל מה זה', אמר לו היסוד העבודה', התבונן נא מעט, ותראה שמן השמים גזרו שבתך לא תקים בית בישראל עד שמונה שנים מהיום, והנה, אם לא היה קורה מה שקרה, הרי עדיין לא היתה באה בברית האירוסין עד עתה, והייתם משתדלים עבורה במציאת זיווגה ההגון לה (כמו שכך צריך להיות), כעבור זמן והיא תתבגר יותר הייתם מחזרים אחר 'סגולות' ברוח ובגשם, מתפללים ומעתירים, מרעישים עולמות, ומבקשים מכל מי אשר 'ריח שדכנות' בו שיביא איזה 'הצעה', ומה היו הבריות אומרות - בתו של זה אינה נישאת, מן הסתם חסרונות יש בה, בלילות היית מתהפך מצד לצד מרוב דאגה ויגון... עד שלבסוף תמצא את זיווגה... אבל חס

המים פעלו וכל דרכיו משפט א-ל אמונה כל העילות סיבת כל הסיבות להביא כל ואין עול צדיק וישר הוא^ה, הוא עילת דבר בכל עניין לתכליתו השלימה.

רחמנא עליכם, ומנע ממכם את כל התלאה הנזכרת, ומעתה תנוחו בשלום ובשלווה, עד שיבוא ה'אח החולץ' לכלל עול תורה ומצוות, תעשה 'חליצה' ומיד תנשא להראוי לה בשעטומ"צ, ותעמיד דורות ישרים מבורכים, מתוך בריות גופא ונהורא מעליא. ומילתא דפשיטא היא, כי 'מחשבה' כגון דא אינה יכולה לעלות בשכל בר אנוש קצר רואי, וללמד על הכלל כולו יצא עד כמה 'גדלו מעשיך ה' מאוד עמקו מחשבותיך'. ה. כבר מילתנו אמורה כי קבלת הייסורים והדין באהבה היא היא העצה וה'סגולה' להמתקת הדינים, וכלשון הגמ' (ברכות סב.) 'סמא דיסורי קבילי' - סם המרפא ליסורים היא לקבל אותם באהבה. וכך פירש הרה"ק ה'משמרת איתמר' זי"ע (מתלמידי הרה"ק מלובלין זי"ע והרה"ק מקאזניץ זי"ע) בלשון הכתוב (לעיל ו ט) אלה תולדות נח נח, שהאוחז במידת 'נח', ר"ל שמקבל כל העובר עליו בנחת רוח מתוך האמונה בהשי"ת הרי גם מן השמים נוהגים עמו כן להביא עליו כגמולו הטוב, ומסלקים ממנו היסורים ונמשך עליו רק 'מנוחה ושמחה', וזהו שאמר הכתוב 'תולדות נח' - התוצאה ו'התולדות' למידת נח' - נח. וזהו שנאמר שם מקודם (פסוק ו) 'ונח מצא חן בעיני ה', שמי שהוא 'נח' בכל מצב שלא יהיה, ומקבל את כל העובר עליו בשמחה ובתמימות, הרי הוא מוצא חן בעיני ה' להביא עליו רק טובה וברכה.

והוסיף לפרש עוד, תולדות נח - נח, ר"ל המקבל את הכל בנחת רוח הרי הוא 'מוליד' וגורם נחת רוח למעלה, וזהו מה דאיתא במדרש (בר"ר ל ה) 'נח למטה נח למעלה', שעל ידי שהוא 'נח' הרי מתעורר נחת רוח לעילא.

סיפר הגאון רבי מאיר לוריא שליט"א ראש כולל 'חלקת יעקב' בב"ב מה ששמע מבעל המעשה, שעלה לארה"ק לאחר המלחמה הנוראה ביחד עם אחותו, פליטים מוצלים מאש, 'הבחור' נכנס ללמוד בישיבה ועלה ונתעלה במעלות התורה, ואילו אחותו למדה ב'בית יעקב', בהגיעה לפירקה דברו בה נכבדות עם אחד שומר תורה ומצוות אך הלה לא למד בישיבה ולא היה 'בן תורה', ולאחר דרישות וחקירות ובידורים שונים נתרצו שני 'המדוברים', ורצו לגמור ב'כי טוב', אלא שאחיה התנגד ל'שידוך' זה בטענה שאינו בן תורה [והגם שהלך בדרך הישר, וכמו שהיה מצוי בשנים ההם שלא כל החרדים לדבר ה' למדו בישיבה], ואין מתאים לתלמידת 'בית יעקב' להינשא למי שאינו יושב אהלים, וילכו שלושתם כאחד להימלך בעצתו של הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע, שמע את הצדדים ופסק שאכן האח צודק, ואין ראוי לה מי שאינו בן תורה, יצאו משם והלכו אל תחנת האוטובוס אשר בקצה השני של הרחוב, והנה הגיע אחד מאנשי ביתו של החזו"א, ואמר שנשלח על ידי החזו"א

לקרוא להם שיחזרו לביתו, חזרו ונכנסו, שאל החזו"א את 'האח' מה היתה תגובתו של הבחור לאחר שיצאו מקודם מן הבית, והשיב, הוא נענה מיד, אם כן הם פני הדברים סימן שכך הוא רצון ה' שלא 'לעשות' את השידוך, וצריך לקבל את רצון ה', נענה החזו"א ואמר, אולי זאת הסיבה והטעם לפשר הדבר שתיכף שיצאתם מן הבית נמלכתי בעצמי וחשבת שאכן מן הראוי לגמור את הדבר למזל טוב... והנה גלוי וידוע לכל עד כמה היה ה'חזון איש' מכריע פוסק ו'חותך' בשאלות קשות אשר חיים ומוות היו תלויים בהם ובעניינים של פיקוח נפש, והכרעתו היתה הכרעה... ומעולם לא שמענו שחזר בו מדעתו... אך כאשר יהודי מתחזק באמונה שהכל בידי שמים ומקבל עליו את הדין הרי הוא 'מהפך' עולמות מתוקף אמונתו, עד שגם פסק של החזו"א נהפך...

1. הגאון רבי מרדכי פאגערמאנסקי זצ"ל יצא פעם מחוץ לעיר בלוויית מוהל מפורסם מהעיר מינסק (שהביאו החרדים לדבר ה' למול כמה תינוקות בעירו - קובנא), בעודם מהלכים תעו בדרכם (שכחו לרדת מהרכבת בתחנה הנצרכת, וממילא כבר הוכרחו להמשיך עמה עד סוף דרכה, ושם היה המעשה) והגיעו למקום שאינם מכירים, נענה רבי מרדכי ואמר, התורה כתבה (בפרשתן כא יד) 'ותלך ותתע במדבר באר שבע', וברש"י, 'חזרה לגילולי בית אביה'. ולכאורה צ"ב, היכן מרומז בקרא שחזרה לעבוד עבודת אלילים, אלא, דהמאמין בה' לעולם אינו 'תועה', כי הוא יודע שכל מקום אשר תדרוך כף רגלו בו 'שם הוא המקום שהוא צריך להיות בזה הרגע', ולכן כשמצינו שהפסוק אומר עליה ש'תעתה' בדרכה, סימן הדבר שאבדה אמונתה שהיתה לה בבית אברהם, ו'חזרה לגילולי בית אביה', כי המאמין אינו תועה (כע"ז מתאמרא בשם הרה"ק מקאצק זי"ע). ויהי בגמרן את דבריו, הופיע לנגדם יהודי המחפש אחר 'מוהל' שימול את בנו הנולד לו למזל טוב, אז ראו עין בעין שאין יהודי תועה... אלא הקב"ה סיבב והביאם לכאן בשליחות היעודה להם (נכתב ע"י תלמידו בקונטרס 'גדולת מרדכי' שבסו"ס שיח יוסף עמ' כ').

עוד יסופר בעניין זה, כי להגה"ק בעל ה'חמדת שלמה' זי"ע (מגדולי הדור לפני כמאתיים שנה) היתה בת יחידה, בהגיעה לפירקה שלח ה'חמדת שלמה' כמה מחשובי תלמידיו לחפש עבורה את זיווגה ההגון לה, ואף נתן בידם 'כתב הרשאה' להביא את השידוך לידי גמר ולחתום בשמו על שטר תנאים, ויהי בהגיעם אל אחת העיירות בערש"ק מצאו בבית המדרש דשם בחור עילוי גדול ומתמיד עצום, במשך כל השבת שוחחו עמו בסוגיות עמוקות שבש"ס, ויראו כי אכן בחור זה ראוי להיות חתנא דבי נשיאה של רבם. מיד במוצאי מנוחה באו התלמידים לפני אבי המדובר והציעו לו את דבר השידוך, האב הסכים מיד לכך, ונגמר הדבר בכי טוב וחתמו ביניהם על שטר תנאים, ויהי בנסעם בדרך הרגיש בעל העגלה בשמחתם כי רבה, וישאלם לשמחה מה זו

באר הפרשה - פרשת וירא

עושה, אמרו לו התלמידים שלקחו חתן לבתו של רבם הגדול את הבחור אשר שהו עמו כל השבת, העגלון הביע את פליאתו באמרו וכי בחור זה לקחתם לחתן, הרי גיבן הוא וגוו כפוף כאגמון, אך הם טענו לעומתו ששקר עונה בהם, שהרי הם שהו עמו שעות ארוכות ולא שמו לב לכך, אמר להם העגלון, אין זה פלא, כי שקועים הייתם בדברי תורה בעומק הסוגיות לכן לא הבחנתם כלל במום זה, וכך המשיכו בדרכם לביתם,

בעברם סמוך לעיר לובלין נכנסו אותם גאונים אל תוככי העיר אל הרה"ק ה'חווזה' מלובלין זי"ע, משנכנסו אל הקודש פנימה נענה החווזה ואמר להם, הנה מצאנו בספר שמואל (ש"א ט) על קיש בן אביאל אביו של שאול המלך, 'ותאבדנה האתונות לקיש אבי שאול, ויאמר קיש אל שאול בנו קח נא איתך את אחד מהנערים וקום לך בקש את האתונות', ומשחיפשו שלשה ימים ולא מצאו את האתונות אמר, 'הנה נא איש אלוקים בעיר הזאת והאיש נכבד, נלכה שם אולי יגיד לנו את דרכנו אשר הלכנו עליה', ולכאורה צריך ביאור, מאחר שכבר הלכו שלושת ימים ולא מצאו, היה להם לומר, 'יגיד לנו את הדרך אשר נלך בה', בלשון עתיד - בכדי שנוכל למצוא את האתונות, ולא בלשון עבר 'יגיד לנו את דרכנו אשר הלכנו עליה'. אלא ביאר ה'חווזה' שלפעמים עושה האדם את דרכו לתור דבר מה, ולאחר מכן נוכח הוא לדעת שכל הילוכו היה להבל ולריק כיון שלא מצא מאומה, עליו להתבונן אז 'יגיד לנו את דרכנו אשר הלכנו' - כי בוודאי כל זה בהשגחה פרטית שנלך בדרך זו - למטרה אחרת שאינה ידועה לנו, ואכן אצל שאול נתגלה לבסוף שהקב"ה סיבב כל זאת בכדי שיגיע אל שמואל הנביא וימשחהו למלך ישראל, כך אמר להם הרה"ק מלובלין ולאחר מכן פטרם לשלום,

השלוחים הגיעו אל בית רבם, ובשמחה רבה שתו 'לחיים' והודיעוהו על החתן כליל המעלות אשר זימן ה' לידם, אך העגלון נכנס אל הרבנית וסיפר לה דברים כהווייתן על החתן בעל המום, מיד נכנסה הרבנית וקבלה בפני בעלה על כך והוסיפה לומר שברצונה לבטל את השידוך, הרב שהכיר היטב את תלמידיו השקועים בלימודם ואינם יודעים ומבינים לא מיניה ולא מקצתיה מהמתרחש סביבותם, ידע שיש דברים בגו ושלח שלוחים אחרים לברר את הדבר לעומק, ואכן נתאמתו דברי העגלון, וביטלו את קשר השידוכין, (מותר היה לעשות כן על פי ההלכה, הואיל והשידוך נגמר על ידי שליח, ויכול לומר להם לתיקוני שדרתיך ולא לעוותי), כעת נסעו השליחים בשנית אל הרה"ק מלובלין ושאלתם בפייהם, 'יגיד לנו את דרכנו אשר הלכנו עליה', מדוע היה עלינו להיטלטל בדרכים כשהשידוך לבסוף לא יצא לפועל, ענה להם ה'חווזה', סיבת הדבר היה כדי שתישארו כאן ותהיו נמנים בין תלמידי הקדושים... וכך הוה. (גירסה זו הובאה ב'שאל אביך ויגדך' להגאון רבי שלום שבדרון זצ"ל).

עודנו עומד לפני ה' - כחה הגדול והאדיר של תפילה

בפרשתן (יה כ-כב), 'ויאמר ה' (פירש"י אל אברהם) זעקת סדום ועמורה כי רבה וגו', ויפנו משם האנשים (המלאכים) וילכו סדומה, ואברהם עודנו עומד לפני ה', הקשה הרה"ק ה'באר מים חיים' ז"ע, שנראים הדברים שלא עפ"י הסדר, מדוע הזכיר בתוך ה'דין ודברים' שבין הקב"ה עם אברהם את הענין ש'ויפנו משם האנשים', והלכו להפוך את סדום בדבר ה', לכאורה היה לו לומר 'ויאמר ה' וכו' ואברהם עודנו עומד לפני ה' בתפילתו, ורק לאחמ"כ כאשר 'וילך ה' כאשר כלה לדבר אל אברהם ואברהם שב למקומו' (פסוק לז), וכפירוש רש"י 'נסתלק הדיין, נסתלק הסננור והקטנור מקטרג' שם הוא המקום לכתוב 'ויפנו משם האנשים' להפוך את סדום.

אלא ביאורו, שבא הכתוב ללמד 'אפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם אל יתייאש מן הרחמים', כי הנה הקב"ה אומר לאברהם זעקת סדום ועמורה כי רבה, עומד אני להפוך את סדום ועמורה על חטאייהם הרבים וכבר

נגזרה הגזירה, ולא עוד אלא שויפנו משם האנשים - כבר יצאו המלאכים לעשות שליחותם לבצע את פסק הדין, ה'חרב חדה' כבר הונחה על 'צוואר' סדום ועמורה, ואברהם אבינו רואה שהמלאכים הולכים לשם, ואעפ"כ, ואברהם עודנו עומד לפני ה', שלא נתייאש בלבבו לאמור שכבר 'לאחר מעשה' ואין מקום לתפילה, אלא אפילו בשעה קשה כזו עדיין התאמץ לבטל את הגזירה, כי יפה כח התפילה לבטל את הנגזר ואפילו בזמן שהגזירה כבר עומדת ממש להתקיים.

בא וראה עד כמה גדול כוחה של תפילה, מהאמור בפרשתן (יה יב) 'ותצחק שרה בקרבה לאמר אחרי בלותי היתה לי עדנה', וכבר עמדו המפרשים ורבותינו הראשונים לכאר הטעם שצחקה ולא האמינה למלאכי השרת משרתי עליון שאמרו בדבר ה' ש'כעת חיה והנה בן לשרה'. ומבאר ה'ספורנו', ששרה אמנו לא ידעה שהמלאך אומר בן בציווי ה' אלא חשבה שהוא ברכת המלאך, וכברכת נביא כעין ברכת אלישע שבירך את השונמית (מלכים ב' ד טז), ולכן צחקה, כי ענין הלידה אצלה הוא ממש כ'תחית

ז. וכזאת מציינו גם אצל דוד המלך, שאמר לו נתן הנביא 'גם הבן הילוד לך מות ימות' (שמואל ב' יב יד), ואכן מיד אחר כך חלה הילד ויכבד חוליו מאוד, וכתוב (שם טז) ויבקש דוד את האלוקים בעד הנער ויצם דוד צום' וגו', ופירש הרד"ק ויבקש דוד את האלוקים - שהתפלל בעד הנער, אעפ"י שהנביא אמר לו מות ימות התפלל בעדו, והרי אין לך חרב חדה מונחת על הצוואר גדולה מזו, נבואה מפורשת שהנער ימות, והנה מחלתו כבדה ואנושה, אך דוד עומד ומתפלל...

המתים, וזה אי אפשר אפילו על ידי ברכת מלאך אלוקים, אלא שינוי טבע גדול כזה אפשר רק על ידי 'מצוות (ציווי) הא-ל פרטית או בתפילה משגת חן מאתו'. ללמדנו כוחה של תפילה שהיא גדולה מברכת מלאך.

בפרשתן (כא יז), 'וישמע אלוקים את קול הנער ויקרא מלאך אלוקים אל הגר מן השמים ויאמר לה מה לך הגר אל תיראי כי שמע אלוקים אל קול הנער באשר הוא שם'. כבר דקדקו חז"ל בלשון הכתוב, שהרי גם הגר בכתה והתפללה על בנה ישמעאל, וכדכתיב בתחילה (שם טז) 'ותשא את קולה ותבך', ומכל מקום מבואר להדיא 'כי שמע אלוקים אל קול הנער באשר הוא שם', הרי לך שתפילתו של ישמעאל נתקבלה יותר מתפילת הגר. וטעמא דמילתא ביארו חז"ל (בר"ר נג יד) בזה"ל, 'באשר הוא שם, בזכות עצמו, יפה תפילת החולה לעצמו יותר מכל'. וכן הביא רש"י 'מכאן שיפה תפלת החולה מתפלת אחרים עליו, והיא קודמת להתקבל'.

הוסיפו בעלי המוסר, כי לכאורה היה מקום לומר שתפילת אחרים עליו תתקבל יותר, שהרי החולה אפוף בכאבים, טרוד בייסוריו ושקוע בצער, ואין בידו כ"כ להתפלל בכוונה שלימה בלא היסח הדעת. וביארו בעלי המוסר שאעפ"כ עדיפה תפילת החולה על עצמו מאחר שהוא מתפלל מקורות לבו יותר מאחרים, ו'קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת'. זאת ועוד, שהרי ישמעאל היה רשע גמור ובעל עבירה, שכבר עבר על ג' החמורות (עיי' רש"י כא ט) וגם יצא לתרבות רעה (שם יד), ומכל מקום שמע אלוקים לקול תפילתו, ולא לקול תפילת הגר שהיו 'נאים מעשיה בקטורת' (רש"י כה א), ללמדנו דעת, כי אין כל נפק"מ מיהו המתפלל, אלא ככל שהתפילה תבוא יותר מעומק הלב יותר במהרה תתקבל לרצון, ואף אם יצאה מפי מי שאינו ראוי כ"כ, ומאחר שתפילת החולה היא 'באמת' ומעומקא דליבא על כן מתקבלת היא יותר.¹

ואם הדברים אמורים ב'ישמעאל', קל וחומר בן בנו של קל וחומר

ח. ידוע מה שסיפר הרה"ק ה'צמח צדק' מליובאוויטש זי"ע על איש תם וישר, שהיה דר בכפר אחד סביבות ירושלים, הלה לא קרא ולא שנה מימיו, ואף את 'סדר התפילה' לא ידע, וכך הייתה דרכו, שבכל שבוע היה נכנס לירושלים למכור פירות וירקות מתנובת שדהו, ואז היה נכנס אל הרב דמתא שירשום לו על הנייר את סדר התפילה לכל השבוע הבעל"ט. פעם אחת בא אל הרב בחודש חשון, וביקש מאתו שירשום לו סדר התפילות לכמה שבועות - היות והדרכים עומדות להתקלקל ברפש וטיט על ידי הגשמים העתידיים לירד, ויעש הרב כבקשתו.

לתפילתו של בן ישראל שבוודאי תתקבל ברחמים ובאהבה לפני ארון כל"ט. וכך כתב הרה"ק ה'קרושת לוי' זי"ע (פרשת ויהי ד"ה א"י טלת) וז"ל, כל אדם צריך להתחזק בלבו אמונה זאת שבוודאי אין הקב"ה מואם בשום תפילת עמו ישראל, ואף שהוא נקרא 'הגדול הגבור והנורא'

ולו דומיה תהילה, אעפ"כ יקר בעיניו דבורים של עמו ישראל, אפילו ממי שהוא ח"ו בדיוטא התחתונה, אעפ"כ מניע מזה תענוג להבורא יתברך וכו'.

ומקרא מלא דיבר הכתוב (משלי יז כג) 'שחד מחיק רשע יקח להטות

ויהי בשבוע השני נזדמן לו לעלות לירושלים, והנה הוא רואה שכל חנויות היהודים נעולות על מסגר ובריח, נחרד בליבו שמא טעה במנין הימים ושבת היום, אך משראה את הקהל מהלכים בטלית ותפילין שבה אליו רוחו שלא התבלבל בחשבון הימים. ניגש אליהם לשאול מה יום מיומיים, מדוע שבתו בעלי החנויות ממלאכתם. השיבו לו שהיום תענית ציבור הוא, ולכן הכל בטלים ממלאכתם. הצטער היהודי על שאכל כי לא ידע שהיום הוא יום תענית, ולא עוד אלא שלא התפלל את תפילת התענית. מיהר אל הרב ופרץ בבכי, היתכן להכשילני בחמורות כגון דא, לאכול ביום תענית ציבור. השיב לו הרב, אין תענית זו מהתעניות הקבועות, אלא כך גזרו בי"ד עקב עצירת גשמים, וקראו עצרה וצום לתפילה ולתחנונים ממי שמפתח של גשמים בידו. חזר ותמה, וכי מפני כך צריך לגזור תענית וצום, החזיר לו הרב בשאלה, וכי מה יש לעשות לפי דעתך, השיב הלה, בהיעצר הגשם מעל אדמת, אצא השדה, ואקרא לאבינו שבשמים, ומיד מתחילים הגשמים לירד. אמר לו הרב, אם כן עשה נא אף למענינו כן, נשא הכפרי עיניו למרום ואמר אבא רחימאי, בניך צריכים לגשם, וכי אפשר שיגועו בניך ברעב חלילה... ומיד נתקדרו השמים בעבים והחל מטר לירד להשקות נפש כל חי.

הוסיפו על כך בשם בנו של ה'צמח צדק' הרה"ק המהר"ש זי"ע, שאין משיבים ריקם את תפילת התמים, משום שאינו מבין 'חסידישע פשעטלאך', אלא מדבר אל הקב"ה כבן המתחטא אל אביו, ובקשה כזאת בדין הוא שתתקבל.

ט. ובזה ביארו מדוע עוטפים את הטלית בעת הברכה כעטיפת הישמעאלים (טור או"ח ח בשם הגאונים), כי פעמים הרבה יבוא היצר לאדם בגשתו לתפילתו ויאמר לו הרי חוטא ופושע אתה כזאת וכזאת עשית - כיצד תעיז להראות פניך לפני ה' ולהתפלל לפניו, לזה מזכירים לו לאדם את עטיפת הישמעאלים, כי כשם שנתקבלה תפילתו של ישמעאל 'באשר הוא שם' כך תתקבל גם תפילתך ולא יביטו בשמים על מעשיך שבעבר, ומעתה לך נא עמוד נא התייצב נא, והאלוקים ישמע לקול שוועתך וימלא כל משאלות לבך לטובה ולברכה.

ארחות משפט', ופירש רש"י בזה"ל, הקב"ה מקבל דברי הכנעה ופיוס מחיק הרשעים כלומר בסתר בינו לבינם, להטות ארחות משפט - להפוך דינו מרעה לטובה. עכ"ל.

התפילה, האף אמנם לא על כל העיר, אלא נבי לוש, ש'ממנו מלכות בית דוד (היוצא מרות המואביה) ממנו מלך המשיח'. ללמדך שאין תפילה שאינה פועלת, אלא שפעמים נוטלה הקב"ה לענין אחר הנצרך יותר לנו ואיננו יודעים כלל על צורך זה".

ואפשר לומר, שלכך היה למחרת 'וישכם אברהם בבוקר אל המקום אשר עמד שם את פני ה' (יש כו), שבא להתפלל באותו מקום אשר עמד שם, אף שלא נענתה תפילתו של אתמול על סדום, והיה יכול לומר נצרך אני לשנות מקומי כדי שישמע ה' את תפילתי, כי האמין שאין תפילה אחת חוזרת ריקם, ובוודאי נענתה תפילתו מאתמול.

זאת ועוד, כי התורה האריכה בסדר התפילה של אברהם אבינו להצלת

והנה רבים אומרים לנפשם, הן כבר שפכנו תפילות בעושר מדוע עדיין ישועתנו מתמהמהת מלבוא, ילמדו מפרשתך, שאברהם אבינו התפלל להצלת בני סדום ועמורה מהפיכת העיר, 'אולי יש חמישים צדיקים... ארבעים וחמשה... ארבעים... ולכאורה נראה שתפילתו לא הועילה במאומה שהרי לבסוף נהפכה העיר 'כמהפכת סדום ועמורה'. אמנם, כבר כתבו הר"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע (פרי צדיק בפרשתך אות ה) והרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע (בפרשתך), שוודאי הועילה

י. וכן הוכיחו ממה שנאמר (תהלים כב כה) 'כי לא בזה ולא שיקץ ענות עני וכו' ובשוועו אליו שמע', והא פשיטא שאין הכתוב מדבר ב'עני' בממון או בדעת, שהרי לא היה אפילו הוה אמינא שהקב"ה יבזה אותו מחמת כן... אלא בעל כרחך שמדובר ב'עני' במעשיו, שאכן ראוי לבזותו ולשקצו, ואעפ"כ, בשוועו אליו שמע...

יא. ידוע משלו של המגיד מדובנא (משלי יקב) על לשון הכתוב 'וה' אמר המכסה אני מאברהם, ואברהם היו יהיה לגוי גדול...' ולכאורה צ"ב מה ענין זה לזה, אלא משל לשנים שנכנסו אל החייט להזמין בגדים לבנם, האחד ידקדק עד מאד במידות הבגד והשני יקח ככל אשר יעשה החייט, משנדברו ביניהם הבינו שזה הראשון בן יחיד לו, ומה יעשה בבגד שאינו מדויק עבורו, ואילו השני נתברך בח"י צאצאים, ואם לא יתאים הבגד לראובן ישמש הבגד לשמעון, ואם לא עכ"פ ישמש ללוי וכו'... אף כאן, אמר הקב"ה המכסה אני מאברהם, והרי כשישמע את הגזירה יפיל תחנוניו ואף אם לא יועילו התפילות לגבי סדום, מכל מקום 'ואברהם היו יהיה לגוי גדול' - ויצטרך לתפילות הרבה, והתפילה שלא תיענה בעד דבר זה תעלה לענין פלוני מצאצאי אברהם...

סדום, שבתחילה ביקש 'אולי יש חמישים צדיקים' (יה כד), וכך המשיך להתפלל עד שביקש רחמים 'אולי ימצאון שם עשרה' (פסוק לב), שתינצל העיר בזכות עשר צדיקים. ותמוהים הדברים, אם יש בכח עשרה צדיקים להגן על העיר מדוע לא ביקש זאת בתחילה, מדוע פתח תחילה בבקשת רחמים בזכות חמישים צדיקים. ומבאר הרמב"ק ה'באר מים חיים' ז"ע בספרו 'שער התפילה' (שער ביצור וקריאה פ"א), שאכן בתחילה לא היה בכח עשרה צדיקים להעביר את רוע הגזירה, ולא היה ביד אברהם להעתיר בתחנונים רק בזכות חמישים, אלא שבשעה שאדם עומד ומתפלל הרי הוא מתקרב אל הבורא ית"ש"י, וכפי התקרבותו גם הקב"ה מצידו מתקרב אליו, וממילא, לאחר שביקש

אברהם בעבור החמישים התקרב יותר אל הקב"ה וכבר היה בכוחו לבקש בשביל ארבעים וחמשה, ושוב חזר והתעלה מכח התפילה עד שכבר ביכולתו להעתיר בעד ארבעים, וכך עלה והתעלה מדרגא לדרגא והתקרב ביותר עד שהיה ראוי להתפלל להציל את העיר גם בזכות עשרה צדיקים בלבד. ומכאן יתחזק האדם להרבות בתפילה, כי אף אם לא נושע בתחילה הרי אם יחזור ויתפלל הוא הוא מתקרב יותר אל אבינו שבשמים, וכבר יהא בכוחו לפעול גדולות ונצורות בתפילתו.

להודיע חיבתו - חיבה יתירה למי שמתנסה
בנסיונות

בפרשתן (כב א), 'והאלוקים ניסה את אברהם ויאמר אליו אברהם

יב. וכמו שדייק אחד מגדולי הדור בכתוב בפרשתן (יח כב-כג) 'זיפנו משם האנשים וילכו סדומה ואברהם עודנו עומד לפני ה', ויגש אברהם ויאמר' וגו', ופירש רש"י, שאברהם 'ניגש' לתפילה, והנה באותה שעה היה אברהם בעיצומה של התגלות השכינה אליו - עודנו עומד לפני ה', ואעפ"כ נאמר ש'ניגש' והתקרב אל השי"ת להתפלל אליו, והרי שהמתפלל קרוב אל הבורא ית"ש יותר מאותה קירבת ה' שיש לנביא בעת השראת השכינה עליו...

מאמר נורא כתב הגה"ק ה'שבט מוסר' זי"ע (אגדת אליהו על הירושלמי ברכות י): לבאר הא דאיתא בגמ' (ברכות יב). 'אמר רבה בר חיננא סבא משמיה דרב, המתפלל כשהוא כורע - כורע בברוך, וכשהוא זוקף - זוקף בשם', בהאי לישנא קדישא, כשמזכיר 'השם' נעשה פיו נרתק [- נרתק] לשם, וכיון שכן אין כבוד השם להזכירו שוחח וכורע אלא זוקף ועומד, יען נעשה גופו של זה נרתק לשם הקדוש כמדובר, כבודו שיזקוף הגוף להזכירו, עכ"ל. עמוד והתבונן בדבריו הק' עד כמה גדולה השראת השכינה על האדם בשעת תפילתו, עד שבשעה שהוא מזכיר שם ה' הרי כביכול השי"ת שוכן בגופו, ואין מכבודו של ה' להיות כפוף חלילה, על כן צריך להזדקף ולעמוד ישר...

ויאמר הנני, ויאמר קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק וגו', כתב הרמב"ן (האמונה והבטחון פ"ו) לא נשתבח אברהם אבינו על מה שקיים את כל התורה (יומא כה:), כי רבים קיימו את המצוות כולן ולא נתעלו במדרגות כמוהו, אלא הכל היה בזכות עמידתו בגבורה ב'עשרה נסיונות'. כמאמרם (אבות ה ג) 'עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו ועמד בכולן - להודיע כמה חיבתו'...

יג. משל למלך טוב ומיטיב לעמו, והכל אהבוהו עד מאד, והחליטו להכיר לו טובה, ולהעניק לו כתר יחיד ומיוחד, כולם השתתפו בהבאת אבנים טובות ומרגליות, הגדיל מעל כולם ראש השרים שהודיע שנוטל על עצמו להביא את האבן שתעמוד במרכז הכתר, לשם כך מכר את ביתו וכל רכושו, חיפש לקנות אבן היקרה בעולם ולא מצא, על כן הלך לחפש באיי הים עד שמצא אבן שלא נראתה כמותה, היהלום שבכתר... כשחזר הופיע לפני המלך והשרים, אמר לו המלך אין זה יהלום, אלא אבן פשוטה הנקראת 'הינך'... אמר המלך, הנה יהלום אמיתי הוא חזק וקשה ביותר שאי אפשר לשבור אותו רק עם יהלום אחר, על כן הבה נבחן את האבן הלזו, נקח פטיש גדולה וננסה לשבור בה את האבן, אם יהלום היא לא תשבר ואם תשבר נדע שאינו יהלום, המלך פנה אל השר מימינו שיכה עליה בפטיש, אך הוא לא העז, וכן כל השרים לא העזו לשבור את האבן שעבורה מסר ראש השרים את כל אשר לו, עד שהמלך ביקש מראש השרים עצמו, הלה לקח פטיש ללא אומר ודברים, הכה על האבן בכח אדיר... ולא נשבר. אמרו לו בטח ידעת שהיא אכן יהלום, אמר ראש השרים, לא ולא, שאלו אותו, א"כ היאך העזת להכות עליה, השיב להם, וכי מכרתי את כל אשר לי בעבורי או בעבור אבן, הרי הכל עשיתי רק לכבוד המלך... ואם זה רצונו אמלא את רצונו... מיד הכפיל המלך את שכרו...

כיו"ב בנסיון העקדה, אברהם אבינו מסר את בנו כי כך היה רצון ה', וכן בכל החיים, אברך ובחור וכל אחד מסדר לעצמו תכנית לעלות ולהתעלות, ולפתע צצים כנגדו מניעות והפרעות איומות... עליו לדעת שהוא עובד את הקב"ה ועושה רצון השם באיזה אופן שהוא מעמיד לפניו.

יד. הנה איתא בספ"ק כי ה'עשרה נסיונות' עדיין חיים וקיימים, וכל יהודי באשר הוא עובר במשך ימי חייו 'עשרה נסיונות', וכמו שכתב הרה"ק ה'מאור עיניים' זי"ע (וארא ד"ה וארא) בזה"ל, אך שצריך כל אחד ואחד לבוא לידי נסיונות, אף שמקבל אלוקותו במחשבתו מכל מקום מנסין את כל אדם בעשר נסיונות, כמו שאמרו באברהם 'עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו ועמד בכולן', עכ"ל [וז"ל הרה"ק ה'אהבת שלום' זי"ע (פרשת לך ד"ה ויוצא) 'דהנה ידוע שאין אדם יכול לבוא לידי לב נאמן עד שינוסה בעשרה נסיונות כאברהם'].

וכבר נשמע תלונות רבים מבני ישראל בני דור האחרון על ריבוי הנסיונות שעולה בגורלם, מימין ומשמאל תפרוצי, על כל צעד ושעל נסיונות קשים ומרים, בתורה ועבודה, בקדושה וטהרה, ביסורים וחולאי גוף ונפש, צא תאמר להם, אכן הקושי רב ועצום, אבל שכרם רב ועצום פי כמה וכמה, ורווחים גדולים ועצומים הננו מרוויחים על ידם. ולא עוד, אלא אדרבה, זוהי חשיבותכם, כי בזה נמדד האדם, כפי ריבוי הנסיונות, כך גודל חשיבותו - בהתגברותו עליהם.

והנה, איתא בגמרא (שבת קיב:) **אם ראשונים כמלאכים** **אנו כבני אדם, ואם ראשונים כבני אדם אנו כחמורים, ביאור נפלא** ביאר בה הרה"ק מרוז'ין זי"ע ('עירין קדישין השלם' מס' שבת), דהנה כשאנו רואים 'אדם' עומד ומתפלל לפני בוראו אין בזה כל חידוש ורבותא, אמנם לכשנעבור ליד עדר החמורים ולפתע נראה אחד מהם עומד על רגליו ומתחיל לשבח את בוראו ומתפלל לפניו, מתעטף בטלית ומניח תפילין הרי מכל קצווי **תבל יבואו לחזות בפלא הגדול והנורא...** ואז לא ידקדקו אחריו אם תפילתו היא מקרב הלב או לאו, כי עצם עמידתו בתפילתו רבותא גדולה יש בה. וזהו 'אם ראשונים בני אדם, אנו כחמורים', א"כ, תפילתנו כתפילת אותו החמור שבעצם הדבר שאנו מתפללים בדור אפל ושפל כזה יש בו כבר רבותא, אין מדקדקים אחריה ותתקבל ברחמים.

ונוכל לבאר במקצת, כי הנה מסופר בלשון חסידים שהרה"ק ה'דברי חיים' מצאנו זי"ע ערך 'נסיעה' בתבערת אש קודש לקבל פני הרה"ק מרוז'ין זי"ע, בדרכו שאל אותו הגה"ק רבי שמעון סופר זי"ע מדוע הוא נוסע, על מה ולמה, וכי תורה תלמדו אצלו (הרי הדב"ח עצמו היה רם בענקים). ענה הדב"ח, הידעתם מדוע בחר הקב"ה לבנות את בית המקדש ולהשרות שכירתו על הר המוריה, ולא על הר סיני, ולכאורה עדיף הר סיני מחמת שעליו ניתנה תורה לישראל, שם הרכין הקב"ה שמים לארץ, שם נאספו כל נשמות בני ישראל עד סוף כל הדורות, אלא כי בכל זאת בחר ה' בהר המוריה, וגדלה מעלתו עד מאד מאחר שעליו פשט יצחק אבינו את צווארו להשחט כקרבן לפני ה', וחשיבותה של מסירות נפש גדולה מעל מעלת קבלת התורה, ובזה הסביר הדב"ח, דעו כי הרה"ק מרוז'ין פושט את צווארו למסור את נפשו לפני הבורא בכל רגע ורגע. כלומר, עד שאתה שואלני על 'תורה' שלו שאלני על מסירות נפש שלו, ומעלת מסירות נפש גדלה ורבה על התורה.

ושמא יש לומר, לחזק ולעודד נפשות דורנו דור האחרון, כי הגם שב'תורה' היו דורות הקודמים גדולים מאתנו, אבל במסירות נפש אנו גדולים מהם, שהרי פוק חזי אלו נסיונות אנו עוברים בכל עת ורגע, ודייקא מחמת זה גדולה חשיבותנו על מעלת דורות הקודמים, וכדברי הרוז'ינער על אנו כחמורים, כי אנו נדמים לחמורים שבכל תורה ומצוה שהוא מקיים יש בזה משום חידוש ופלא עצום, אף בדין יש פלא והפלא בכל דבר שבקדושה שאנו מקיימים כי לכל דבר נצרכים כהיום ליותר מסירות נפש.

ובך כתב ה'ספורנו' בפסוק (כב יב), 'כי אתה ידעתי... ולא חשכת את בנך את יחידיך ממני', וז"ל, 'ידעתי אני המלאך שבדין יגדילך הא-ל על מלאכיו, כאמרם ז"ל (פנהרין צג). גדולים צדיקים יותר ממלאכי השרת'. והיינו כי ע"י העמידה בנסיגות עולה ומתעלה בדרגא יתירה על מלאכי השרת.

כיו"ב כתב הרה"ק מראפשיץ זי"ע (זרע קודש פר' לך בסופו, ליקושים) וז"ל. מה שנכתב בתורה מעשי אבות ולא נכתב מה עשה מיכאל המלאך ושאר המלאכים,

כי האבות הקדושים המשיכו התורה ע"י שבירת טבעם הגשמית, שעשו כל דבר היפך טבעם הגשמית ונעשה מזה תורה, למשל אברהם שבר טבע הגשמי שלו, והעלה בנו יחידו ונעשה מזה תורה (ואילו המלאכים אין להם טבע לשברו), עב"ל^{טו}.

ומעשי אבות סימן לבנים^{טז}, כמו שכתב השל"ה (וירא ה'ך חיים תוכחת מוסר

אות מב), מפרשת העקידה ילמוד אדם מוסר וימסור נפשו על קדושת השם יתברך, ומכל שכן שימסור אבר מאבריו או שבירת איזה תאוה, כגון לעמוד

כמו שאמר הרה"ק מרוז'ין זי"ע (עירין קדישין השלם פרשת אחרי) על דברי האור החיים הקדוש בפרשת אחרי (טז א) ואודיע למתבונן בפנימיות השכל המושכל וכו', ואמר הרה"ק מרוז'ין שהאור החיים הק' רמז בזה לעשרה מדרגות של מסירות נפש, והוסיף, ואני אומר, שבעקבתא דמשיחא כאשר בר ישראל יכנס לביהכ"נ ויאמר אשרי יושבי ביתך יהיה בזה מסירות נפש הגבוהה ביותר, ע"כ. ונראה בזה חשיבות דור האחרון – אשרי מי שזכה להיות בדור זה, אשרינו זה, אשרינו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו.

טו. ואף במעשיו של אברהם גופיה מצינו חשיבות מיוחדת למצוותיו שנעשו מתוך יגיעה... כמו שביאר הגרש"ז אויערבאך זצ"ל (הליכות שלמה), מדוע ייחדה התורה פרשה שלימה על 'הכנסת האורחים' למלאכי מרום והרי הללו לא אכלו ולא שתו ולא נהנו כלל מכל מה שערך לפניהם, ומאיךך, 'מפעל הכנסת אורחים' שעשה מדי יום ביומו, להאכיל ולהשקות, להלין וללוות את כל אורחיו הרבים, כל אלה מרומזים רק בתיבה אחת בתורה (כא לג) ויטע אש"ל שהוא ר"ת א'כילה ש'תיה ל'ויה. אלא הביאור כי התורה משבחת ומפארת דיקא את מה שעלה לו בהרבה טירחה ועמל, שהרי אותו היום שבאו אליו המלאכים יום שלישי למילתו היה, ועלו לו הדברים בקושי רב, וזאת היא תפארתו.

טז. הנה מצינו מדרשים רבים כיצד ניסה השטן זה היצר למנוע מאברהם אבינו את מעשה העקידה, ע"י שנדמה לו כנהר – עד שאברהם טבע בו עד צווארו וכיו"ב, ואילו אברהם אבינו התגבר עליו ובתבערת קדשו לא שעה אליו ואל דמיונותיו. ועלינו להתבונן מה היה כוחו של אברהם להתגבר על הקשיים והנסיגות, בכדי שנוכל לילך בעקבותיו.

ו'להודיע חיבתו של כל יחיד ויחיד
 העומד בגבורה כנגד יצרו
 ב'עשרה נסיונות' כל חד וחד בדיליה,
 כבר הביא הרה"ק ה'אור לשמים' זי"ע
 (חוקת ד"ה עלי באר) בשם הרה"ק ה'חווה
 מלובלין' זי"ע בביאור הכתוב (פסוק יג)
 'והנה איל אחר נאחו בסבך בקרניו',
 שהראוהו הקב"ה לאברהם 'איל אחר',
 כלומר, שיש עוד 'איל' (עקידה) מלבד איל
 (עקידה) זה, והוא כאשר האדם 'נאחו
 בסבך' היצר, המסבכו ומושכו אחר
 תאוותיו, והוא נלחם בגבורה כנגד הצר
 הצורר ומשבר רצונותיו וטבעיו מפני רצון

בהשכמה לתורה ולתפלה, או לשבור
 שאר תענוגים, וכן שיחה במלה וכיוצא
 בזה, יבטל רצונו מפני רצון המקום. עוד
 יחשוב האדם, באם באה לידו איזה עבירה
 או איזה מצוה, יחשוב אולי השם יתברך
 מנסה אותי עתה אם אעבור או אקיים,
 כדרך שניסה את אברהם אבינו. ובודאי
 אילו ידע האדם שהקב"ה מנסה אותו
 עתה, היה נזהר מאוד, על כן יחשוב
 האדם תמיד בבוא איזה ענין לידו, כי כן
 היא מדרתו של הקב"ה, שולח איזה ענין
 לאדם כדי לנסותו". ואשרי אדם שה'
 אלוקיו תמיד במחשבתו, עכ"ל.

תחילה וראש נביא מאמר הרה"ק מלעכוויטש זי"ע לפרש בלשון חז"ל 'ועמד
 בכולם', שהכוונה הוא על דרך שמצינו (ברכות כו:): 'אין עמידה אלא תפילה, ור"ל
 שיעמוד בתפילה ובתחנונים וישפוך שיחו לפני יוצרו וקונו שאכן יזכה לעמוד בנסיון,
 ושהקב"ה יסלק ממנו את כל הנסיונות

יז. וכגון מה שכתב הרה"ק מוהר"ן זי"ע (לקוטי מוהר"ן ח"א סי' נט) וכשהיצר מסית לאדם
 שיכעוס, ידע שבזאת השעה ישפיעו לו מלמעלה איזה סך ממון, והיצר רוצה
 לקלקל זאת ההשפעה, וכתב שם עוד שעשירות נקראת 'חומה' וכן הכעס, כי הא
 בהא תליא, והמתגבר בכעסו מקלקל את החומה של העשירות... וממילא אם יזכור
 האדם בשעת הנסיון מה מונח על כף המאזניים, עשירות מצד אחד ועניות מאידך
 גיסא, וגם ישים אל ליבו כי כל אותה הרגשת כעס אינה אלא עצת היצר בכדי לפגום
 ולקלקל לו את ההשפעות הטובות ולהפסיד לו את העשירות המזומנת לו - יקל
 הדבר עליו לעמוד בנסיון בגבורה לטוב לו כל הימים בזה ובבא.

וכבר איתא ב'רוקח' (בפירוש סידור התפילה) המבאר מה שאנו מבקשים בכל יום
 (ב'ברכות השחר') 'יהי רצון מלפניך ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו שתצילני היום ובכל יום
 וכו' משטן המשחית', וז"ל, כשהקב"ה רוצה להיטיב לאדם אומר השטן, וכי בחינם
 תעשה לו טובה, תנסוהו מקודם, וילך השטן ויקח את מפתחות התאוה ומטעהו כדי
 שישחית זה דרכו עד אשר יראה כי לא יכול לו, זהו שטן המשחית, עכ"ל. ולדידן
 ייאמר, כי בראות אדם שבא עליו נסיון - ידע שלא די שכל העולמות תלוין בו
 ועומדין לראות אם יעמוד בנסיון, אלא גם רווחים גשמיים עצומים תלויים ועומדים,
 אם יתגבר על עצמו וישלוט ברוחו.

השי"ת, הרי זה חשוב בעקידה ממש"י, ועל זה מסיים הכתוב 'בקרניו' שהוא מלשון הארה וכמו 'כי קרן עור פניו' (שמות לד לה), שהעומד בנסיון 'תהל אורו עד בסא הכבוד' י"ט.

על יסוד הברות קדשו אמר הגה"צ רבי מאיר צוויבל שליט"א פרפרת נאה וחיווק עצום, כי הגה אמרו חז"ל (ר"ה טו.) 'למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין, כדי לערבב השמן, ובתום' (ר"ה כד) הביא בשם הירושלמי 'כשהשמן שומע את קול השופר פעם אחת, הרי הוא בהיל ולא בהיל, כששומע בשנית, אמר וודאי זהו השופר אשר

יח. יש שביאר עפ"י דבריו את נוסח התפילה (ברכת זכרונות מוסף דר"ה) 'ועקידת יצחק לזרעו היום ברחמים תזכור', שהכוונה היא ועקידת יצחק לזרעו היום, ר"ל אותה בחי' עקידת יצחק הנעשית היום על ידי זרעו המוסרים ומבטלים רצונותיהם ותשוקותיהם אל הקב"ה, אותה ברחמים תזכור.

יט. רמז הגה"ח רבי אליעזר דוד פריעדמאן זצ"ל ביאר בדרך משל, לאב ששלח את בנו ללמוד בישיבה, ונתן בידו סכום מעות כדי מחייתו, אחר כמה ימים חשב הבן לעצמו, הרי אבי אוהב אותי כל כך, עלי להשיב לו באהבה, הלך וקנה בחלק מהממון מתנה יפה ושילחה לאביו, ואכן, האב שואב קורת רוח מרובה מהמתנה, הגם שיש לך לתמוה מהי ההנאה, והרי הבן קנה אותה מכספו של האב ולא משל בן, מה העניק הבן לאב... אמנם למעשה, מאחר שהבן נטל ממון שניתן לו כדי להשתמש בו כרצונו, והלך וחסכם מעצמו והעניקם לאב, זה גופא גורם קורת רוח מרובה עד מאד.

כיו"ב אמרינו, המתגבר על הנסיון מעלה נח"ר עצומה לאביו שבשמים, הגם שיש מקום לטעון, וכי מה נתת לו, והרי הכל מכוחו של הקב"ה וממה שהעניק לך, ואלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו... אמנם למעשה, מאחר שהבורא נתן לו כח ומח, קניינים וכשרונות, ומתגבר על עצמו שלא להשתמש בהם לעצמו רק להקב"ה, זה גופא מעלה נח"ר עצומה לאביו שבשמים.

ובל כך רבתה מעלת הזוכה את 'רצונו' ועובד את בוראו כנגד טבעו ומזגו, שאפילו בהאי עלמא ישלם לו ה' כמפעלו 'מידה כנגד מידה' - לשנות עבורו את הטבע להטיב לו, כדכתב הגה"ק ה'כתב סופר' זי"ע (ד"ה ע"ה נ"ל ע"ד צחות) על הכתוב (יה ט) 'ויאמרו אליו איה שרה אשתך, ויאמר, הנה היא באוהל', כי בראות המלאכים את ה'שפע' הרב שהוגש לפניהם בבית אברהם - ג' לשונות בחרדל וכו', אמרו לו איה שרה אשתך לבטח איננה בבית, שהרי 'אשה עיניה צרה באורחים' (ב"מ פה.), ומכיוון שאיננה בבית היית יכול להגיש לנו הרבה כפי רצונך... ויאמר להם אברהם, לא כדבריכם, אלא הנה היא באוהל והיא אשר הכינה את כל השפע הרב, כי שיברה את טבעה, שלא להיות 'עיניה צרה באורחים', אלא

מכנסת היא את האורחים כראוי בדרך הצדיקים שמשנים טבעם, וכך רימוזו גם בלשון הכתוב (שם יא) 'חדל להיות לשרה אורח כנשים', ששינתה אורח חייה ודרכיה משאר הנשים. אמרו המלאכים אם כן, ראויה היא שישלם לה ה' מידה כנגד מידה וישנה בעבורה את הטבע שתלד כן, ואז בישרו 'שוב אשוב אליך כעת חיה והנה בן לשרה אשתך'. ומכאן, לכל יחיד ויחיד בעניינו, כאשר ישבר טבעו למען שמו יתברך, יזכה לברכה וישועה, ניסי ניסים ונפלאות למעלה מעלה מדרך הטבע.

לעשות צדקה - להיות טוב ומיטיב לבריות

בתב רבינו יונה בפרשתן (בפירושו עה"ת) שמפרשה זו למדנו חשיבות ענין ה'נדיבות'² ומתן שכרה^{כ"א}, ולאידך, עד

כ. פעם הלך הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל ברחובה של עיר בבית וגן - רח' הפסגה, והימים ימי חורף, לפתע ניתך גשם עז ארצה, הרב חיפש מחסה ומגן ממטר השמים, והנה לנגדו רץ בחור צעיר המתחיל שנותיו בישיבה קטנה ובידו 'שורעם' (מטריה), הבחור פתח את השורעם, כאומר, ברצוני להגן על הרב - יכנס הרב תחת השורעם, אך דא עקא שהשורעם היה כמידת בחור בן 13, קטן ברוחבו וקצר בגובהו, והוכרח הרב לכפוף עצמו כדי להכניס 'ראשו' בין כותלי השורעם, ועדיין כל גופו עם מלבושיו נתמלאו בברכת שמים ממי הגשמים אשר ירדו מחוצה לשורעם.

עבר שם יהודי בעל רכב גדול ונח שראה את המחזה הנורא, קרא האיש, אנא, יכנס הרב לרכבי ויעזור ויגן ויושיע ממים ומטר, אמר לו הרב, לא, לא, אין צורך, הנני הולך כבר עם בחור זה... למעשה, הרב הגיע לישיבה כשכל בגדיו נוטפים מים טופח על מנת להטפיה. למראהו נחרדו אנשי הישיבה ושאלוהו, מדוע לא נכנס הרב לרכב, א"ל הרב, ראיתי את הנאת הבחור שיש בידו לעזור לי, הוא מרגיש טוב עם זה שהוא 'בר הכי', ולא יכולתי לקחת ממנו הנאה זאת.

יסוד גדול למדנו מתורת האי גאון, שגם ילד קטן הוא 'מענטש' ויש להתחשב ברגשותיו, וח"ו מלקחת ממנו 'הנאותיו'... כי פעמים הרבה נראה במחננו יהודים יקרים המבינים שצריך להתחשב בהרגשת הזולת, אך לא יבינו כי גם נפשו של קטן 'נפש' היא, ויש להקדיש מחשבה ותשומת לב בהם.

הגאון רבי יחזקאל אברהמסקי זצ"ל ראה פעם בעודו מהלך ברחובה של עיר – לדה קטנה עומדת בצדי הדרכים וממרת בבכי נורא, ניגש ר"א ושאלה, מה קול הבכי אשר מגיע לאזני, נענתה הקטנה ואמרה כי ביישתה חברתה באמרה שהבגד שהיא לובשת איננו יפה... לבש ר"א את 'בתי עיניו' (משקפיים) ועשה עצמו כמביט בה, ונענה ואמר לה, מהרי נא אל אמך ואמרי לה בשמי שבגדך זה יפה הוא עד מאד, מיד 'נס יגון ואנחה' מעל פני הנערה, ותרץ ותגד לאמה את דברי הרב, והכל בא אל מקומו בשלום... אחר הדברים האלה אמר ר"א למקורביו זכיתי להיות 'מתדבק במידותיו של הקב"ה' מה הקב"ה מוחה דמעה מעל כל פנים (ישעי' כה ח), אף אתה הוי מוחה דמעה מעל כל פני ישראל...

מסופר כי אצל הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע נאספו במשך השנים הרבה 'קוויטלעך' (פתקאות) של אנשים שהעלו על גבי 'הכתב והמכתב' את צרותיהם השונות ובקשו ממנו שיעתיר בעדם, ואת כולם שמר במקום מיוחד, משנתרבו באופן מוגזם רצו בני הבית לסלקם ולהשליכם אל האשפה, ולא נתנם החזו"א, באמרו כיצד היאך אפשר להשליך דף שנכתב בתמצית דם הלב של יהודי ברוב מועקתו...

ידוע שכשהיה החזו"א יוצא מביתו להשתתף בשמחה וכיו"ב היו ניגשים אליו רבים לשפוף בפניו ליבם, וככה היו מלווים אותו עד שנכנס לתוך הרכב שהסיע אותו, ואמר ל'נהג' שאת כברת הדרך הראשונה יסע לאיטו, ואל ימהר, שלא יחשבו חלילה שהוא רוצה 'לברוח' מצרותיהם...

כא. כתיב (ירמיה לא יד-טו), 'קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה וגו', כה אמר ה' מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה כי יש שכר לפעולתך וגו', וקצת צ"ב דהרי אמרו חז"ל 'שבעת ה'חורבן' באו כל האבות והאמהות הק' בבכיה, וכל אחד הזכיר זכותו למען הציל את בני ישראל, ומדוע דייקא רחל נענתה ורק לה נאמר מנעי קולך מבכי. אלא, שמצינו ברחל שהסכימה לשלם מחיר יקר בכדי למנוע אחרים מלבכות, שהרי 'עיני לאה רכות' – שהיתה בוכה ומצירה שלא תפול בחלקו של עשו, עד שגילתה לה רחל את הסימנים בכדי שתוכל להיכנס לחופה ולהינשא ליעקב, אף שידעה היטב שעי"ז תפסיד היא עצמה את זכותה ושוב לא תהיה לחלקו של יעקב, ומי שמשלם משלו כדי למחות דמעת אחרים, הקב"ה נוהג עמו באותה מידה ומוחה את דמעתו... מעשה היה במשפחה שאביהם נפטר והוריש ירושה גדולה, צאצאיו נתחלקו ביניהם שווה בשווה באחדות, והכל כשורה. אלא שלימים, אחרי כמה שנים נמצא סכום

כסף גדול שלא ידעו עליו, והתחיל דין ודברים בין היורשים, למי שייך הכסף, וכמה כל אחד יקבל, והוחלט ביניהם שילכו לדין תורה לבירור הדברים.

אחד היורשים שהיה קשור בלו"נ לכ"ק המהרי"ם דושינסקיא זי"ע פנה לשאול בדעתו, האם ללכת לדין תורה על זה או לא, השיב לו המהרי"ם, ממון שמגיע לך מותר לדרשו, אבל דע, כי על מה שאדם אינו פונה להתדיין בדין תורה (ומותר) על זה משתלם השכר בילדים טובים. ואכן, הלה נמנע ללכת לדין תורה, וצאצאיו נודעים כגאונים, רבנים ומרביצי תורה והוראה בישראל.

סיפר הרה"ח רבי משה ראטמאן שליט"א שזכה לשמש בקודש אצל הרה"ק מטהאש זי"ע, באחד הימים ראיתי שנכנס יהודי אל הרבי בשעת פרשיית העירוב בברוקלין (ב"פ וויליאמסבורג), כשהכל רעשו וגעשו סביב הענין – כן עירוב, לא עירוב, מותר אסור, אותו יהודי ניסה להוציא מהרבי שיביע דעתו בענין זה, לאיזה צד הוא נוטה, וראיתי שהוא מחזיק בידו מכשיר הקלטה (recorder) חמתי בערה בי על העזות והחוצפה של אותו יהודי, בזעם נורא – מדוע הוא מושך את הרבי לענין זה, ובכלל באיזה רשות ואיזה זכות הוא מקליט את הדברים כדי לפרסמם לאחמ"כ בחוצות.

כגבאי מסור ונאמן משכתי מידו את מכשיר ההקלטה, וממילא כל הפלאן (תוכנית) שלו נגוז, כי מה יעשה בלא 'הוכחה'... היהודי אבד את שליטתו על עצמו, תפס בזקני, החל למשוך ותלש חלק ממנו עד כדי זוב דם. הרבי ראה את הנעשה, והבין שמשהו אינו כשורה... אמר לי הרבי, עליך לבקש את מחילת וסליחת האיש, אמרתי לרבי והרי עשיתי את המוטל עלי מצד הצדק והישר, אמר לי הרבי, אתה גרמת לו לאבד שליטתו, א"כ עליך לבקש מחילתו. בלית ברירה ביקשתי ממנו מחילה, ענה האיש, אמחל לך בתנאי שתחזיר לי את מכשיר ההקלטה, אך מאחר שעל זה יצא כל הקצף... אמרתי לו, אי אפשר לי להחזיר לכם מכשיר זה – הרי בו הקלטתם את הרבי, וממנו תפרסמו את דעת הרבי... אני אתן את המכשיר לרבי והוא יעשה בו כטוב בעיניו, נתתי את המכשיר לרבי, וכמובן שהוא החזיר אותו לידי האיש.

כעבור מחצית שעה יצא הרבי מחדרו, וראה את הגבאי כשכולו שבור ורצוף, בהרגשה שהענישו אותו במקום להעניש את מי שהיה צריך להיענש, קרא לו הרבי, ואמר, הבה נלמד יחד בספר נתיב מצוותיך של הרה"ק מקאמארנא זי"ע, שם כתיב (נתיב מצוותיך, נתיב האמונה שביל א אות ד) בזה"ל, מי שמאמין שאין שום תנועה במקרה, הוא (אמונה זאת) מרפא לנפש מכל תחלואיו – כולל כל מידות טובות, לאהוב את חברו אף שעושה לו רעות ומבזה אותו, כי אין שום מקרה בעולם אף דיבור קטן. ובדין שמים נעשה זה שלוחו של מקום לבזות אותו ולחרף אותו וכו', צא ובדוק נפשך, ותמצא שבלתי גזירות עליון אי אפשר ששום נברא יצער אותו אפילו צער קטן, ולכן יקבל באהבה ובחיבה ובשמחה, ויתרפא נפשך יותר ממאה אלף אלפים

כמה מאוסה הבילות ועונשה²². דהנה כתיב (יה יח-ט) 'כי ידעתיו למען אשר

תעניות וסיגופים, עכ"ל, ומעיד הגבאי, שהרבי דיבר עמו שעה ארוכה בענין זה עד שהרגיש עצמו אדם חדש מלא חיות דקדושה. ע"כ.

והילכתא גיברתא איכא למישמע מהא עובדא. א. אף שהגבאי היה צודק, והלה הוא שחטא בכפליים, הן בעצם ההעזה להכניס את הרבי לידי... והן בהתנפלותו על הגבאי, אעפ"כ מוטל על האדם להיות וותרן, לאחוז בהנהגת לפנים משורת הדין ולפייס את השני על שגרם לו לאבד שליטתו... ב. המקבל בזיונות באהבה מתוך האמונה שהכל מהקב"ה – הרי הוא חוסך מעליו מכאובים הרבה בגוף ובנפש. וכבר שמעתי לאמר בשם צדיקים בלשון הכתוב בפרשתן (כא ו) 'צחוק עשה לי אלוקים', שהנה 'עשה' הוא גם מלשון תיקון (רש"י לעיל א ז), גם נודע ששם 'אלוקים' מרמז על מידת הדין, ומעתה יש לפרש כי הצחוק ר"ל מה שצוחקים ולועגים על האדם ומחרפים ומבזים אותו והוא שותק, זה עשה ומתקן את מידת הדין, שממתיק את כל הדינים השורים רח"ל על האדם.

כב. בפרשתן (יט ג), 'כי משחיתים אנחנו את המקום הזה', ובמדרש (בר"ר נ ט) נתבאר שבזה שהמלאכים גילו ללוט בלילה הקודם להפיכה – כי משחיתים אנחנו, נחשב להם כחטא שהרי הקב"ה אמר (יה יז) 'המכסה אני מאברהם אשר אני עושה', והיינו שלא רצה להודיע על כך אלא לאברהם בלבד ולא לאחרים, וכיון שהמלאכים גילו מסתורין ללוט נענשו ונדחו ממחיצתן במשך קל"ח שנים, ולכאורה צ"ב, הרי אף אם לא היו מספרים היה ה'סוד' מתגלה בתוך זמן קצר – כשהיו הופכים בבוקר את העיר, מדוע נענשו בעונש חמור כ"כ, מכאן למד הגאון רבי חיים אפרים זייצ'יק זצ"ל (ר"מ ישיבת נובהרדוק, בספרו 'אני תפלה' ח"ג שער יוהכ"פ מאמר 'להרגיש בצער הזולת'), שכל צער ופורענות שהקב"ה נותן לאדם מדוד בחשבון מפורט ומדוקדק כחוט השערה, ואף אם נגזר עליו ח"ו איזה יסורים אינו אלא כפי שמדדו עבורו מהשמים ולא יצטער אף לא לרגע אחד יותר מזה, ולכן הגם שנגזר על ערי סדום להיחרב ולהישרף ובעטיו יצטערו יושבי הערים, מיהו לא נגזר עליהם להצטער על כך כבר מבעוד ליל, אלא שבשעת מעשה ירגישו את האש והגפירת היורדים מן השמים, וכשגילו המלאכים את הסוד אף רק שעה קלה קודם לכן גרמו להוסיף להם צער כמלא נימא, ועל כן נענשו במלא חומר הדין, ואע"פ שלעומת השחתת סדום אין זה חשוב לצער כלל, מכל מקום נדחו ממחיצתו של הקב"ה, דסוף סוף הוסיפו לצערם במה שלא פסקו עליהם מן השמים. אמור מעתה, אם על אנשי סדום ה'רעים וחטאים לה' מאד' הקפיד הקב"ה שלא יסבלו כחוט השערה יותר מהנקצב להם, עאכ"כ מה יהא עונשו של המצער בני ישראל עם קודש, ומידה טובה מרובה מה שכרו של הממעט מסבל הזולת ומונע ממנו צער...

יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו את דרך ה' לעשות צדקה^{כז}, ובזכות הצדקה נתעלה להיות 'אברהם היה יהיה לגוי גדול ועצום ונברכו בו כל גויי הארץ', והיינו שנהפך להיות מקור הברכה. לאידך, (פסוק ב) 'ויאמר ה' זעקת סדום ועמורה כי רבה וחטאתם כי כבדה מאד', ואינם שומעים 'זעקת הרל', ומתאכזרים שלא לגמול חסד וצדקה עם הבריות. ולא עוד אלא ש'חכמים המה להרע' - עשו רשעותם ב'חכמה'^{כח} ('לומדישע רוצחים') כמובא בסוף מסכת סנהדרין (דף קט),

כג. הנה נאמר בריש פרשתן (יה ד) שאמר אברהם אבינו ל'אורחים' שבאו אליו 'יוקח נא מעט מים ורחצו רגליכם והשענו תחת העץ', ולכאורה קשה מדוע אמר להם רק מעט מים ואילו בשאר הדברים נהג בעין טובה מופלגת, וכמו שאמרו חז"ל שהביא להם ג' לשונות בחרדל וכן 'שלוש סאים קמח סולת', וביאר הרה"ק ה'מקור ברוך' זי"ע (וכן בעוד ספרים) כי הנה הטעם שאמר להביא להם מים לרחוץ רגליהם הוא כמו שכתב רש"י 'כסבור שהם ערביים שמשתחווים לאבק רגליהם והקפיד שלא להכניס עבודה זרה לביתו', וכבר נודע מה שאמרו חז"ל (עי' כלה רבתי פ"ט) 'כבדהו וחשדהו', וכך נהג גם אברהם אבינו, מצד אחד כיבדם ונתן להם לאכול ומאידך גם חשד בהם שהם עובדי ע"ז, וזאת בא הכתוב ללמדנו, כי את ה'כבדהו' צריך לנהוג בהרחבה, אבל ב'חשדהו' אין צריך להדר... אלא די רק במעט מים ותו לא...

בדרך זה ביאר גם הגה"צ רבי שלום שבדרון זצ"ל את הטעם שאל הבקר רץ אברהם בעצמו ואילו את המים הביא להם על ידי שליח (וכמבואר ברש"י), כי רצה לכבדם בעצמו, אכן 'חשדהו' ניתן לעשות על ידי שליח... כד. והאמת שצריך לנהוג להיפך הגמור, להיות 'חכמים המה להיטיב'... וגם כאשר נראה שאין מנוס מלצער ולפגוע בזולת - יעמיק במחשבתו עד שימצא דרך לצאת בשלום...

פ"א חזר הגאון הגדול רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל מביהכנ"ס במוצאי שב"ק, ואחת מהשכנות שלא היתה לבושה בכיסוי ראש באה להתייעץ עמו באיזה ענין נחוץ, אח"כ אמרה לו האשה שהיא אלמנה ל"ע, ושואלת אם יכולה להשאר כאן בבית הרב לשמוע ממנו הבדלה, ר"א (שהיה בעל מידות טובות עד לאחת, ובפרט כשמעו שמדובר מאלמנה) נענה מה השאלה, בשמחה רבה...

בני המשפחה לא ידעו מה יעשה הרב, והרי אסור להבדיל ולברך כשהיא עומדת באותו חדר, וכי יסובב פניו ממנה או יעצום עיניו והרי אפשר שתפגע... (ומאחר שהיתה 'רחוקה' מקהילתנו לא יכלו להסביר לה חומר הענין), והמה משתהים לו, מחרישים לדעת ולראות מה יעשה הרב. והנה הרב ממלא את הכוס ביין, ובעת הגבהת הכוס נענה לכל בני המשפחה גם יחד, הבה נחזיר פנינו כנגד ירושלים ובית קדשי הקדשים,

ובגון שהיו נותנים לאורח מיטה שאינה כפי מידותיו, אם היה ארוך יותר היו מחתכים את רגליו שיתאימו למדות המיטה אשר הוא שוכב עליה, ואם היתה המיטה קצרה מדי היו מותחים את גופו לאורך המיטה עד שכל אבריו מתפרקים. ואעפ"כ לא נזכר בנביא שנחתם גור דינם רק על 'ויד עני ואביון לא החזיקה',

ככתוב (יחזקאל מז טט) 'הנה זה היה עוון סדום אחותך... ויד עני ואביון לא החזיקה', וכל כך רע הדבר בעיני ה' עד שהפך את העיר - עונש שלא מצינו כזאת זולתי בסדום (רק בנינוה אילו לא היו שבים בתשובה) כ"ה.

ביו"ב כתב רבינו בחיי (יה כ) לבאר מדוע החמיר הבורא עם אנשי סדום

כולנו נסב פנינו לכיוון כותל המערבי, וכך יצא מן הסבך מבלי לבייש אותה ולהכלים פניה...., כי סברה שהרב נוהג לעמוד בהבדלה לצד ירושלים כבתפילת שמו"ע... כה. אמרו בעלי המוסר לבאר מדוע מצינו שהפך את סדום ועמורה ללא התראה בטרם ההפיכה, ואילו בנינוה כתיב ששלח את יונה הנביא להתרות בהם 'עוד ארבעים יום ונינוה נהפכת'. אלא משל למי שנתמנה להיות פקיד ב'בנק', והיה הלה מקבל את כל באי הבנק בסבר פנים יפות, אך דא עקא, שלא מצא את ידיו ורגליו בחכמת החשבון, והיה מזכה את החייב ומחייב את הפטור, כשמוע המנהל כי כן מיהר לשלחו הביתה עד מהרה. למחרת היום הביא פקיד חדש שהיה בקיא נפלא בתכונות החשבון, אלא שחסרון היה לו, שהתנהג ברוגזה ובקפידה אל באי הבנק, ניגש אליו המנהל והזהירו שיתנהג בשובה ונחת אל קהל הפונים אליו. עתה ישאל הרואה מאי בין הראשון לשני, הרי שניהם לא נהגו כהוגן, ומדוע זה רק הוזהר לשנות הנהגתו, וזה מצא עצמו בבית ללא כל הזהרות מוקדמות. אלא ביאורו פשוט, כי כל הרוצה לעבוד בבנק, מחויב לדעת את ה'יסוד' - הבנה בענייני ממון, שהרי שם הוא מקום מסחר המעות, על כן, באם יש לו ידיעה טובה בענייני ממון, עדיין אפשר לסבול שאר חסרונות שיש לו, אבל אם הוא חסר את ה'יסוד', אף אם בשאר עניינים יש לו מעלות, מה לו ולבנק...

כיו"ב, מיסוד קיום העולם שיהא האדם בעל חסד ומידות טובות כמו"ש (תהלים פט ג) 'עולם חסד יבנה', ע"כ, אם יש בו מידות טובות עדיין אפשר לסבול את שאר חסרונותיו, משא"כ אם את היסוד איננו מה יועילו כל שאר מעלותיו.

ומעתה יבואר שפיר, כי אנשי סדום היו רעים וחטאים בענין זה שלא גמלו חסד איש את רעהו, ואדרבה הרעו איש לזולתו, ע"כ נחסר להם ביסוד העולם, א"כ אין להם זכות קיום בעולם. משא"כ אנשי נינוה אף שחטאו בחטאים רבים להשי"ת (עיי' במפרשי תנ"ך תחילת ספר יונה), דומים הם לחסרונות שיש לפקיד השני, שנחסר לו הרבה ממעלות הנצרכות לאדם, אבל לא ביסוד עבודתו.

להענישם בעונש כל כך נורא כהפיכת העיר, על אף שעדיין לא ניתנה תורה, ומבאר, 'אבל נגמר דינם - בעוון שהיו מואסין את הצדקה, ולא היו משגיחים על ענייהם ועל רעיהם שהיו מוטלין ברעב... ואנשי סדום היו מואסין בה (בצדקה) והיו אכזרים בתכלית, ואף על פי שלא ניתנה תורה עדיין, הנה הצדקה מן המצוות המושכלות (היינו מצוות

'שכליות'), ודבר מתועב הוא שיראה אדם את מינו (אדם אחר) מוטל ברעב, והוא עשיר ושבע מכל טוב ואינו מרחם עליו להשיב את נפשו. על אחת כמה וכמה מתועב מי שאינו מרחם על בני אומתו הדרים עמו בעיר אחת^י, ועל כן איבדן השי"ת לאנשי סדום שהיו מונעים אותה (את הצדקה והחסד) ולקח נקמת העניים'.

וכך אמר הרה"ק ה'אהבת שלום' זי"ע לפרש בלשון התפילה (ברכת יוצר אור) 'המאיר לארץ ולדרים עליה ברחמים', כי אימתי הקב"ה מאיר לארץ, בזמן שהדרים עליה נוהגים ברחמים זה לזה... (הובא בהג"ה פר' קדושים).

כו. הגה"ק המלבי"ם זי"ע הגיע פעם לאיזה ביהמ"ד, ומצא שהמתפללים אינם מנשקים את הס"ת בפיהם, רק מושיטים את ידם אל הס"ת ואח"כ מנשקים את היד, לאחמ"כ שמע מהגבאי שהוא מוכר בכל עת ועונה את העליות, המתפללים קונים אבל אינם פורעים את חובם. נענה המלבי"ם, 'עולם הפוך ראיתי... את הספר-תורה הם מנשקים ביד תחת הנשיקה בפה, ואילו בהגיע לתת משלהם (לפרוע התשלום לביהמ"ד) שצריך לתת בידיים הם נותנים רק בפה (הבטחה בפה) ואינם מקיימים זאת בידם... עוד יסופר, כי אל הגה"ק בעל ה'הפלאה' זי"ע באה אשה אחת בקובלנא על בעלה, שמעניק את כל אשר להם לעניים, ואינו משאיר (כמעט) מאומה לצרכי הבית, ובזאת היא מתחננת על נפשה ומבקשת מהרב שיורה לבעלה כי הגם שמצות צדקה מצוה גדולה היא עד מאד, אבל עדיין יש לעשותה עם גבול ומידה, ולא להזניח את בני המשפחה. באותה שעה בא גם כן יהודי אחר בקובלנא על אחיו, כי אחיו נתברך בעשירות מופלגת, ואילו הוא נתברך בזרע ברך ה', צאצאים רבים בלעה"ר, וכעת הננו עומד לקראת נישואי אחד מצאצאיו, ומצבו דחוק נורא נוראות, וזה עידן ועידינים שחילה את פני אחיו שיעניק לו איזה מתת יד, וכל מאמציו לשווא, אחיו אינו פותח ידו ואינו משביעו מאומה, אנא יורה לו הרב שמבשרו אל יתעלם, יפתח ידו ויושיע אותו.

הסכים ה'הפלאה', ולשניהם אמר הביאו אלי את ה'נתבע' (את הבעל ואת העשיר), ויבואו שניהם יחדיו. בתחילה שאל הרב את ה'בעל', שמעתי שהינך מפזר מממונך הון רב לצדקה, ואינך משאיר לנו"ב ולבניך מאומה, מדוע תעשה כן... ענה האיש, הנה אמרו חז"ל (שבת קגג.) 'רבי אליעזר אומר שוב יום אחד לפני מיתתך, שאלו

באר הפרשה - פרשת וירא

ויטע אשל - סגולת הכנסת אורחים לכל העניינים
 ובפרט לזש"ק

בהמשך (כא לג) 'ויטע אשל בבאר שבע',
 ובמסכת סוטה (י.) נחלקו התנאים מה
 נטע אברהם - הצד השווה שביניהם
 שהתעסק רבות במעשה ובמחשבה היאך
 להיטיב לאורחיו. ואכן, גדולה היא
 פרשה זו יפה נדרשת בענין 'הכנסת
 אורחים', הן בתחילת הפרשה
 באריכות בפסוקי התורה ובמדרשים, והן

תלמידיו את רבי אליעזר, וכי אדם יודע איזהו יום ימות, אמר להן וכל שכן ישוב
 היום שמא ימות למחר, והרי לאחר מיתה אי אפשר לקיים מצות צדקה, על כן הנני
 ממחר בכל עת לחטוף כמה מצוות שאוכל, כי מי יודע עוד כמה זמן אזכה לחיות.
 לאחמ"כ פנה הרב אל 'העשיר' ושאלו, שמעתי שאחיק 'נצרך' מהודר, האם נכון
 הדבר שאינך מסייע בעדו מעט מזעיר ממונך ועשירותך הגדולה, ענה האיש, אמנם
 כעת הנני עשיר וגביר אדיר, אבל מי יודע, אולי אאריך ימים, ולעת זקנה לא אוכל
 לעבוד ולהרוויח, ממה אתפרנס ואיזון, מחויב אני להיות חכם הרואה את הנולד,
 ומעתה להשאיר בצד הררי הררים של ממון ודמים לאותם ימים.

נענה ההפלאה, זה הראשון חושש שמא ימות על כן מפזר ממונו הון רב לצדקה,
 אכן יעזרו השי"ת ויתבדו חששותיו... יאריך ה' ימיו כדי שיתברר שאין לו ממה
 לחשוש... שמא השני חפץ אף הוא בכגון דא... שאכן לא יתממשו חששותיו וחלילה
 ישיב במהרה את נשמתו ל...

וכבר נאמר שצדקה תציל ממות, והיא מארכת ימים. ובענין זה אספרה עוד, זמנים
 קשים עברו על ישיבת בראנוביץ בראשות הגה"ק רבי אלחנן וואסערמאן זצ"ל,
 הבחורים רעבו ללחם כפשוטו וכמשמעו, היו שם שתי אחיות, האחת אמו של הגאון
 רבי בן ציון פלמן ז"ל שהיתה בת 16, ואחותה מרת קפלן שהיתה בת 13, שניהן
 כאבו מאד את המצב, והחליטו לקחת חלק מהעול על שכמם. נטלו רשות מאביהם
 והחלו לסובב בין בתי העיר כשסלים גדולים בידיהם, זה נתן שיירי פתו, וזה נתן
 פרי או ירק, זה נתן מעט סוכר וכו', משמילאו סליהם וכבד המשא חזרו לביתם
 בכדי שמשם יחלקו את האוכל לתלמידים, באחד הימים בתחילת חודש אדר הבחין
 רבי אלחנן שהן מביאות סלים, שאל מה זה ועל מה זה, ונענה שהן אוספות דברי
 מאכל לתלמידים, נענה רבי אלחנן וברכך, לאנג זאלט איר לעבן (תחיו שנים ארוכות),
 ואכן הברכה בזכות מצות הצדקה וחסד התקיימה במילואה, שניהן חיו עוד רבות
 בשנים (יותר משמונים שנה), שניהן ניצלו מהמלחמה, הקימו בתים לתפארת ונפטרו בגיל
 98 ביום ה' אדר, בהפרש של ג' שנים זו מזו (שהרי האחת היתה מבוגרת מאחותה בג' שנים).
 כז. פעם סיפר הרה"ק הרמ"מ מלעלוב זי"ע לפני חבורת החסידים בשבח צדיק אחד
 מיוצאי תימן, והפליג את מעשיו הטובים שבעת מלחמת העולם דאג להאכיל

מצוות הכנסת אורחים^{כח} עד שאמרו חז"ל זמלכד חשיבותה של מצות הכנסת אורחים, נקשרו בה ג"כ הרבה סגולות טובות, לרפואה^{כט} וישועה בכל מקבלת פני השכינה^ל.

מאות יהודים פליטי חרב שברחו מבתיהם מחמת המציק, העיר אחד מן היושבים והוסיף, שאותו צדיק היתה לו קביעות ללמוד סתרי תורה עם אחד מגדולי המקובלים, נענה הרה"ק 'מה אתה סח - הרי אנו מדברים ממה שהיה מאכיל יהודים...', כלומר, שמעלה זו חשובה וגבוהה יותר מלימוד סתרי תורה, כי ידעו והבינו אותם קדושי עליון שאין לך דבר גדול יותר מלהאכיל ולהשקות יהודים רעבים וצמאים.

ובמדה כנגד מדה יזכו גומלי חסדים, שהקב"ה ישקה את צמאי חסדו בכל הישועות והרפואות, וכן ביארו דבריהם (סנהדרין קג): 'גדולה לגימא שמרחקת את הקרובים, ומקרבת את הרחוקים, ומעלמת עינים מן הרשעים', ופירש"י, מעלמת מעיני המקום שלא להביט ברשעו לשלם לו כדרכו הרעה, אלא עושה כאילו אינו רואה במעשיו, ולכאורה נראה שהדברים סותרים את דברי הגמרא (ב"ק נ). 'כל האומר הקב"ה ותרן הוא, יותרו חייו', אך באמת לא קשיא, כי בודאי אין כאן וותרנות ואין שום דבר נעלם מעיניו יתב"ש, אלא שהנהוג עצמו בחסד וברחמים לרעהו מבלי לדקדק מה טיבם מעורר בזה שגם הקב"ה יתנהג עמו במדה זו ברחמים וחסדים, ויזכה לכפרה על פשעיו מצד שורת הדין, דבמדה שאדם מודד מודדין לו.

כח. ידועה זהירותו של הגה"ק המהרי"ל דיסקין זי"ע במצוות 'הכנסת אורחים' לצד התמדתו העצומה בעסק התורה הק'. פעם ניגש המהרי"ל באמצע לימודו לזקן אחד שהיה סמוך על שולחנו, והפריד לו את החלק הקשה מהרך של הלחם... לאחר מכן שאלוהו בני הבית, כיצד הבחין הרב מתוך לימודו בעמקות נפלאה שזקן זה נצרך לעזרה, ויענם המהרי"ל, הנה מצינו בפרשת וירא שהקב"ה נגלה אל אברהם אבינו והנה רואה אברהם כי 'שלושה ערביים' מתקרבים, ביקש מהקב"ה הניצב עליו - אל נא תעבור מעל עבדך, וירא וירץ לקראתם, וכל הרואה יתמה, כיצד ראה אברהם כי ג' ערביים לפניו והרי הוא עומד עתה בג'לוי שכינה' בפועל ממש... אלא כי כן כלל הדברים, במה שהאדם שקוע ומונח ראשו ורובו יראהו אף מתוך עמידתו בג'לוי שכינה, אף אתם אל תתמהו כיצד הבחנתי מתוך לימודי בצרכי הזקן (דרש מרדכי).

כט. דבר נפלא כתב הגה"ק ה'בן איש חי' בדרשותיו 'ורצה שלוש סאים, כדי שיהיה מהם שארית הרבה ויאכלו אח"כ מהם הוא ובני ביתו, שנחשב זה לשיריין של סעודת מצוה שיש בהם מצוה באכילתם', עכ"ל. ור"ל, שכשמכניס אורחים לביתו כל הסעודה מתקדשת ומתעלה להיות 'סעודת מצוה', עד שיש מצוה באכילת ה'שיריים'...

כיוצא בדבר מסופר על הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע שהיה מצווה לתת לחולים שהזכירום בפניו להיפקד בדבר ישועה ממיני מאכל ומשתה שהכינו עבור ה'יושבים' ששהו בצל קדשו, באמרו שהם 'שיירי מצווה' של הכנסת אורחים...

ל. בדרך צחות פירשו, כי הנה מקבילים אנו את פני השכינה פעם אחת בחודש בעת 'קידוש לבנה' (כדאמרינן אלמלא לא זכו בני ישראל להקביל את פני אביהם שבשמים פעם אחת בחודש דים), ולכן גדולה הכנסת אורחים - שלא יאמר אדם אלמלא לא זכו בני ישראל להכניס אורחים פעם אחת בחודש 'דים', אלא גדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני השכינה, לומר שזה נצרך לנו הרבה יותר מפעם אחת בחודש.

אך עם כל מעלתה שהיא יותר מקבלת פני שכינה, יש לו לעשותה תוך שמירת כל גדרי הקדושה, והרי לך שכששאלו המלאכים 'איה שרה אשתך', אמר להם אברהם 'עד כאן...' עם כל מעלת הכנסת אורחים, לא תבוא שרה הנה, אלא 'הנה היא באוהל', גם שינה הנהגתו ואף לצורך חסד נמנע מלדבר עמהם על עניני האשה מחוסר צניעות.

לא. בימי ילדותו של הגאון הנודע רבי חיים הלוי סאלאוויטשיק זצ"ל מבריסק חלה מאוד, וכבר נואשו כל הרופאים משלומו, באותו זמן הגיע הרה"ק מקאברין זי"ע לבריסק, ונכנס לבקר בבית זקינו של הילד, החסיד רבי איטשע עפרון ז"ל (חותנו של ה'בית הלוי'), מיד פתח בזעקה, צרה גדולה יש לי בתוך ביתי, נכדי היקר חיימ'קה חולה אנוש, נענה הרה"ק ואמר, נלך לבקר את החולה. כאשר נכנסו אל החדר, פתח הרה"ק מקאברין זי"ע ואמר, שהנה נאמר (בפרשתו יח ח) 'והוא עומד עליהם תחת העץ ויאכלו', ולכאורה היה צריך לנקוט בלשון עבר - והוא עמד עליהם, ומדוע כתיב בלשון הווה, אלא ללמדנו, כי בכל פעם שיהודי מקיים מצוות הכנסת אורחים מגיע לשם אברהם אבינו 'עמוד החסד', ולכן נאמר 'עומד', כי הוא עומד תמיד להשתתף בהכנסת אורחים. והנה אמרו חז"ל (ב"ב טז:ז) 'אבן טובה היתה תלויה בצווארו של אברהם אבינו שכל חולה הרואה אותו מיד מתרפא', ומאחר שאתה מקיים בי הכנסת אורחים, ואף אברהם אבינו נמצא כאן בבית, ממילא ודאי תבוא הרפואה לילד החולה, ואכן כך הוי (הובא בספר מחשבת נחום מהגה"צ רבי מנחם נחום מקאנטיקוויבא-חיפה זצ"ל עמ' רלט, בהוספה, שהמחבר הנ"ל חזר על עובדא זו בפני הגר"ח מבריסק ונענה לו שאף הוא יודע ממעשה זה כפי שקבלו מאביו).

מעין זה מסופר עוד, שהרה"ק מקאברין זי"ע נקלע לביתו של הרה"ק ה'בית אהרן' מקארלין זי"ע בעת שבתו היתה חולנית, והזכירה אביה לטובה אצל הרה"ק מקאברין, ואמר לחולנית, הרי אביך מקיים עתה מצות הכנסת אורחים, ואותה ה'אבן טובה' תלויה על צווארו, הסתכלי על אביך ותתפאי (מזקנים אתבונן עמו' יג).

בספר זה, הבא, ואיך (ב ה) 'ויטע ה' אלוקים גן בערן מקדם', ללמדך שכל המחזיק במצוות 'אבסניה' (הכנסת אורחים) יורש גן עדן.

מי שענה לאברהם ליצחק בנו הוא יעננו ביום קראנו, וישלח לנו במהרה רפואות וישועות לנו וכל ישראל בב"א.

העניינים לג, גם מסוגלת היא מאד להיפקד בזכותה בפקידת ישועה ורחמים בזרע של קיימא, וכמו שאמרו במדרש (תנחומא כי תצא ב) 'ויש מצות שמתן שברה בנים כמו שרה שאירחה את האורחים, ושונמית על שקבלה את אלישע' (מלכים ב' פ"ד) לג.

כתב הרבינו בחיי על הפסוק (כא לג) 'ויטע אשל', במסורה יש ב' 'ויטע'

לב. הרה"ק האהבת ישראל זי"ע דקדק בלשון הכתוב (יח ה) 'ואקחה פת לחם', שלכאורה היה צריך לומר 'ואתנה פת לחם', שכן אברהם אבינו נתן לחם ל'אורחים' ולא לקח... אלא שכבר אמרו חז"ל (ויק"ר לד ה) 'ותר ממה שבעל הבית עושה עם העני - העני עושה עם בעל הבית', ונמצא שכשאדם 'נותן' לחם לעני הרי באמת אינו אלא 'לוקח' מקח טוב לעצמו, על כן שפיר אמר אברהם 'ואקחה'.
לג. הרה"ק בעל התניא זי"ע המתין על זרע של קיימא כי"ד שנים מעת נישואיו, וכאשר בא להזכיר עצמו אצל רבו הרה"ק ה'מגיד' ממעזריטש זי"ע יעץ לו לקיים מצוות הכנסת אורחים כסגולה, ורמז לה בפסוק (תהילים קיט ט) 'במה יזכה נער את ארחו' במה יזכה האדם לנער, על ידי את ארחו, שיכניס אורחים לביתו, להאכילם, להשקותם ולמלאות כל סיפוקם בסבר פנים יפות. וסיפר לו שגם אביו של הבעש"ט נושע בדרך זאת. יש שרמזהו בכתוב (מז כג) 'הא לכם זרע' - 'הא' נוטריקון הכנסת אורחים, שעל ידי קיומה בהידור רב יהיה לכם זרע, דורות ישרים מבורכים.
 יש שהוסיפו שמשגולת הכנסת אורחים להינצל מצער הלידה, כי 'בעצב תלדי בנים' (ג טז) ר"ת עיניה צרה באורחים. וזו שגוברת על טבעה ומכנסת אורחים בעין יפה הרי יצאה מכלל 'עצב', וממילא אינה בכלל הקללה.